

ASKELEET KOHTI ILMASTOYSTÄVÄLLISTÄ HYVINVOINTIVALTIOTA

Vasemmistoliiton reilun siirtymän ohjelma

vasemmisto

SISÄLLYS

	Esipuhe	4
1	Johdanto: Kohti hiilinegatiivista Suomea	6
2	Ilmastokestävä talous	9
2.1	Hyvinvoinnin uudet mittarit	9
2.2	Materiaalin kulutuksesta kestävään kiertotalouteen	10
2.3	Vastuullinen yritystoiminta	11
2.4	EU:n päästökaupan kehittäminen	12
2.5	Toimenpidesuosituksset	13
3	Yhteiskuntaa uudistava innovaatiopolitiikka	15
3.1	Päivitetään uusiutuvan energiatuotannon sääntelyä	15
3.2	Investoidaan monitieteelliseen ja -alaiseen ilmastomuutostutkimukseen	16
3.3	Ilmastokestävä ja reilu innovaatiopolitiikka	17
3.4	Toimenpidesuosituksset	19
4	Tulevaisuuden työelämä ja vapaa-aika	21
4.1	Kohti jatkuvaa oppimista	22
4.2	Ei-kaupalliset kaupunkitilat ja hyvinvointia tukeva kulttuuripolitiikka	22
4.3	Uudistetaan työelämä vastaamaan muuttuvaa maailmaa	23
4.4	Kotimaanmatkailu	25
4.5	Toimenpidesuosituksset	25
5	Liikenne	27
5.1	Ilmastokestävä autoilu	27
5.2	Siirretään Suomi ilmasta raiteille	28
5.3	Kevyt liikenne – kävely ja pyöräily	30
5.4	Toimenpidesuosituksset	30

Jatkuu >

6	Maaseutu ilmastoratkaisujen lähteenä	32
6.1	Maatalousmaasta hiilinieluja – maanviljelijät ilmastosankareina	33
6.2	Metsät ilmastonmuutoksen ratkaisuna	33
6.3	Turpeen energiakäytöstä kohti kestäviä ratkaisuja.....	35
6.4	Lisätään julkisiin hankintoihin kasvispainotteista lähiruokaa.....	35
6.5	Toimenpidesuosituksset	36
7	Ilmastokestävä asuminen ja rakentaminen.....	38
7.1	Tuetaan öljylämmityksestä luopumisessa	38
7.2	Rakennuskannan päästöt alas.....	39
7.3	Priorisoidaan julkisissa hankkeissa puurakentamista	40
7.4	Toimenpidesuosituksset	41
8	Millä kaikki maksetaan?	42
8.1	Oikeudenmukainen verotus	42
8.2	Ympäristö- ja ilmastoviisas tukipolitiikka.....	43
8.3	Ympäristö- ja ilmastokestävät investoinnit	45
8.4	Toimenpidesuosituksset	47
	Sanasto	49
	Lähdeviitteet.....	54

ESIPUHE

VÄLILLÄ PELKÄÄN, että totumme jatkuviin kriiseihin. 2000-luvulla talouskriisit ovat seuranneet toisiaan ja ilmastokriisin etenemisestä on kerrottu vuosi vuodelta yhä synkempiä uutisia. Sitten tuli korona, joka muutti arkeamme perustavanlaatuisesti.

TÄNÄ KEVÄÄNÄ olemme ottaneet etäisyyttä toisiimme ja lopettaneet matkustamisen. Työt ja koulu ovat siirtyneet olo- ja makuuhuoneisiin ja me olemme pysyneet kotona. Eristäytyminen ei ole ollut helppoa. Päinvastoin: se on satuttavaa ja raskasta. Vuosikymmeniä yhdessä olleet pariskunnat eivät ole voineet halata tai tavata toisiaan. Lapset ja nuoret eivät ole päässeet tapaamaan ystäviään tai käymään rakkaissa harrastuksissaan. Monet vanhukset, riskiryhmäläiset ja heidän läheisensä ovat olleet yksin. Aivan erityistä pelkoa ja turvattomuutta eristäytyminen on aiheuttanut niille, joilla ei ole kotona hyvä olla. Pelkoa ja surua ovat kokeneet myös ne, joiden läheiset ovat sairastuneet.

TULEMME KUITENKIN myös oppimaan koronakeväästä paljon, niin yksilöinä kuin yhteiskuntana. Olemme oppineet uusia tapoja osoittaa solidaarisuutta ja yhteisöllisyyttä, kun niitä ei ole voinut kasvotusten välittää. Opimme arvostamaan olemista jatkuvan menemisen sijasta. Opimme löytämään oman kotikaupungin retkipaikat ja arvostamaan aikaa läheisten kanssa. Opimme katsomaan lähelle myös jatkossa.

JOS KORONAKRIISISTÄ on jotakin hyvää sanottava, niin ainakin se on osoittanut, että yhdessä me pystymme suuriin uhrauksiin ja joustoihin. Kriisi on opettanut meitä yhteiskuntana sanomaan ääneen sen, että jokainen ihmishenki on arvokas ja pelastamisen arvoinen – maksoi mitä maksoi. Kriisi on osoittanut myös, että yhteisen hyvän vaatiessa yhteiskunnat ovat kykeneviä tekemään nopeasti suuria ratkaisuja, ja että välttämättömiin toimenpiteisiin löytyy rahaa.

NÄITÄ OPPEJA meidän on kannettava mukana, kun rakennamme Suomea kriisin jälkeisessä ajassa. Korona pakottaa meidät arvioimaan monia asioita uudestaan, ja se antaa meille myös mahdollisuuden vauhdittaa niitä muutoksia ja investointeja, joita tarvitsemme ilmasto- ja hyvinvointikriisin ratkaisemiseksi. Parhaiten kriisistä selvitään, kun meillä on kirkas visio siitä, miten Suomi jälleenrakennetaan. Sellainen visio meillä vasemmistossa on.

JOTTA SELVIÄMME kriisistä, tarvitsemme jälleenrakennusohjelman, jonka pohjana on sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä tulevaisuus. Jälleenrakennuksessa fokuksen on oltava ympäristön ja ilmaston kannalta kestävässä investoinneissa, koronan aiheuttamien hyvinvointierojen korjaamisessa sekä kuluttajien luottamuksen palauttamisessa. Siinä missä koronakriisin ratkaisut oli toteutettava kriisin jo puhjettua, on ilmastokriisiin mahdollista varautua etukäteen: ilmastonmuutosta voidaan edelleen hillitä tehokkaasti, hallitusti ja oikeudenmukaisesti.

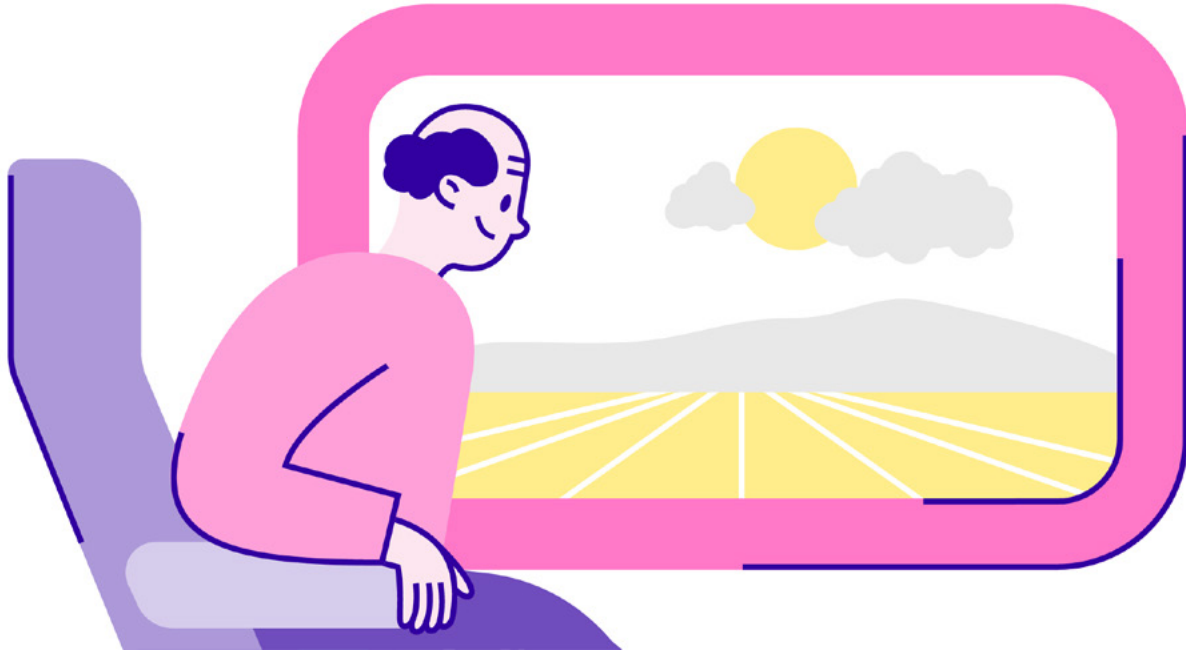
REILU SIIRTYMÄ tarkoittaa, että ilmastonmuutosta hillitään samalla, kun rakennetaan aiempaa parempaa arkea ja vahvistetaan hyvinvointivaltiota. Reilu siirtymä edellyttää ratkaisuja, joissa päästöjen vähentäminen ei kaadu pienituloisten maksettavaksi. Reilu siirtymä huomioi, että ratkaisut ovat erilaisia maaseudulla ja kaupungeissa. Reilu siirtymä luo uutta työtä ja kestävämpää elämää kaikille, ei harvoille – pääasia on, että ratkaisut rakentavat parempaa huomista aivan jokaiselle asuinpaikasta tai tulotasosta riippumatta.

OIKEUDENMUKAISUUS JA ihmisten erilaisten tarpeiden huomioiminen – se on reilun siirtymän keskiössä. ●

Helsingissä 1.6.2020

Li Andersson
Vasemmistoliiton puheenjohtaja

1. JOHDANTO: KOHTI HIILINEGATIIVISTA SUOMEA

KUVITTELE MAAILMA, jossa ilmastonmuutoksen uhka on torjuttu, ja kaikilla yhteiskunnan jäsenillä on ollut aito mahdollisuus osallistua ilmastotyöhön. Miltä sellainen maailma näyttää? Asumisesta on tehty energiakestävää niin, ettei yksikään kotitalous ole joutunut kärsimään muutoksista taloudellisesti. Ilmastoystävällisen ruokavalion valitseminen ei tule kenellekään kalliimmaksi kuin epäekologisten vaihtoehtojen. Metsät saavat kasvaa hiilidioksidia sitoviksi hiilinieluiksi, ja metsänomistajista on tullut ilmastosankareita. Lentäminen on vähentynyt sen jälkeen kun raideyhteyksiä on parannettu, ja autoilun päästöt ovat vähentyneet biokaasun, bioetanolin ja sähkön syrjäytettyä fossiilisen polttoöljyn. Aiempaa useammalla on varaa matkustaa junalla, ja niin kaupungeissa kuin maaseudulla ihmisten mahdollisuudet liikkua ilmastoystävällisesti ovat parantuneet. Uudet innovaatiot ovat luoneet uutta työtä ja mahdollisuuksia eri puolille Suomea, ja ihmisten usko kaikin puolin parempaan ja reilumpaan tulevaisuuteen on lisääntynyt. Ilmaston lämpeneminen on pysäytetty, ja epävarmuus maapallon tulevaisuudesta on historiaa. Samaan aikaan ilmastokriisin ratkaiseminen on lisännyt kaikkien elämänlaatua.

1. JOHDANTO

KAIKKI TÄMÄ saattaa kuulostaa utopialta, mutta on täysin toteutettavissa. Viimeistään koronaepidemia osoitti, että yhteiskunnat ovat kykeneviä tekemään nopeasti suuria ratkaisuja, ja kriisin keskellä välttämättömiin toimenpiteisiin löytyy rahaa. Siinä missä koronakriisin ratkaisut oli toteutettava kriisin jo puhjettua, on ilmastokriisiin mahdollista varautua etukäteen: ilmastonmuutosta voidaan edelleen hillitä tehokkaasti ja hallitusti. Se ei kuitenkaan tapahdu ilman toimenpiteitä ja investointeja. Reilu siirtymä tarkoittaa, että ilmastonmuutosta hillitään tavalla, jolla rakennetaan samalla kaikille parempaa arkea. Reilu siirtymä tarkoittaa ratkaisuja, joissa päästöjen pienentämistä ei maksateta pienituloisilla, vaan joilla luodaan uutta työtä ja aiempaa kestävämpää elämää jokaiselle. Ratkaisut eivät ole samoja maaseudulla ja kaupungeissa, mutta yhteistä niille kaikille on, että ne rakentavat kestävämpää huomista jokaiselle asuinpaikasta tai tulotasosta riippumatta.

TUTKIMUKSET OSOITTAVAT, että suurituloisten kulutus aiheuttaa pienituloisia huomattavasti enemmän päästöjä. Siksi olennaista on varmistaa, että ilmastopäästöjen suurimmat aiheuttajat myös kantavat niistä suurimman taloudellisen vastuun. Tämän vuoksi tarvitsemme rakenteellisia uudistuksia. Ne kompensoivat ympäristöverojen korotuksia pienituloisille ja suurituloisten ilmastopäästöistä maksetaan nykyistä enemmän. Ilmastonmuutoksen torjumisessa ja hiilinegatiivisen yhteiskunnan rakentamisessa on kyse laajasta, systeemitason muutoksesta: Ei riitä, että yksittäiset ihmiset valitsevat lautaselleen enemmän kasvisruokaa ja lämmittävät kotinsa uusiutuvilla. Ennen kaikkea tarvitsemme valtiotason toimenpiteitä, jotka ohjaavat kulutusta kestävämmäksi, tekevät saastuttamisesta vähemmän kannattavaa ja pitävät huolen siitä, että muutoksen keskellä kukaan ei putoa kelkasta. Tämä ei onnistu, ellemmme tarkastele kriittisesti ja lopulta muuta nykyistä talous- ja valtajärjestelmäämme, joka kiihdyttää ilmastonmuutosta ja lisää eriarvoisuutta. Reilu siirtymä tarkoittaa siis paitsi ilmastonmuutoksen torjumista, myös hyvinvointivaltion rakenteiden vahvistamista.

TÄMÄ OHJELMAPAPERI käsittelee ennen kaikkea Suomen mahdollisuuksia, mutta on selvää, että ilmastonmuutos on globaali kysymys, joka koskettaa koko maapalloa ja uhkaa koko sivilisaatiotamme. Ilmastonmuutoksen seuraukset eivät jakaudu tasaisesti. Kehittyvissä maissa ilmastonmuutos uhkaa lisätä naisten ja tyttöjen tekemää palkatonta työtä, kun kuivuus ja muuttuvat olosuhteet edellyttävät muun muassa entistä pidempiä vedenhakumatkoja ja tulvia ehkäisevien patojen rakentamista. Mikäli emme onnistu hillitsemään maapallon lämpenemistä riittävän paljon riittävän nopeasti, uhkaa ilmastonmuutos lisätä myös konflikteja, nälänhätää ja köyhyyttä ja aiheuttaa näin ollen mittavaa ilmastopakolaisuutta. Pakolaisuus on aivan erityinen riski naisille ja tytöille, jotka joutuvat sukupuolittuneen väkivallan ja hyväksikäytön uhriksi poikia ja miehiä helpommin.

1. JOHDANTO

SIINÄ, MISSÄ kehittyvien maiden tytöt ja naiset joutuvat ensimmäisten joukossa kantamaan ilmastonmuutoksen seuraukset, ovat hyvätuloiset miehet globaalisti asemassa, jossa heillä on muita parempi mahdollisuus päättää varallisuuden jakautumisesta ja maapallon tulevaisuudesta. Ilmastonmuutos onkin paitsi varallisuuteen myös sukupuoleen kytkeytyvä kysymys. Siksi ilmastonmuutoksen sekä sen eriarvoistavien mekanismien tunnistamisen ja ehkäisemisen kannalta on olennaista vahvistaa kansainvälistä yhteistyötä. Tässä yhteistyössä kehittyviä maita ei pidä käsitellä ilmastonmuutoksen uhreina, vaan ne on otettava mukaan ilmastonmuutoksen vastaiseen kamppailuun täysvaltaisina toimijoina.

ILMASTONMUUTOKSEN PYSÄYTTÄMINEN vaatii pitkäjänteistä työtä, suurten kokonaisuuksien hallintaa sekä lukuisten konkreettisten toimenpiteiden toteuttamista. Kaikki tämä on tehtävä nopeasti, mutta hallitusti. Vasemmistoliitto on sitoutunut hallitusohjelmaan, joka on luvannut muuttaa Suomen hiilineutraaliksi vuoteen 2035 mennessä ja hiilinegatiiviseksi nopeasti sen jälkeen. Hallitusohjelma edellyttää, että Suomi tekee oman osansa maailman keskilämpötilan nousun rajoittamiseksi 1,5 asteeseen. Muutos ei tule olemaan helppo tai kivuton. Suuri osa työpaikoista tulee muuttumaan ja osa työpaikoista tulee sellaisenaan katoamaan, mutta reilun siirtymän periaatteen mukaisesti tilalle syntyy paljon uutta työtä ja koulutusmahdollisuuksia. Kokoluokaltaan ilmastokestävän yhteiskunnan rakentaminen onkin verrattavissa hyvinvointivaltion rakentamiseen: tehtävä on valtava, mutta se kannattaa. Kuten hyvinvointivaltio, myöskään reilu siirtymä ei tule tapahtumaan itsestään tai sattumalta, vaan vaatii paljon työtä paremman elämän puolesta.

TÄMÄ OHJELMA sisältää toimenpidesuosituksia, joiden avulla hiilinegatiivisesta hyvinvointivaltiosta on mahdollista rakentaa samankaltainen globaalinen ihastelun kohde kuin pohjoismainen hyvinvointivaltio on jo pitkään ollut. Ohjelma etenee isosta kuvasta ja suurista rakenteellisista muutoksista kohti toimenpiteitä, jotka koskettavat konkreettisesti ihmisten arkea. Jokainen toimenpidesuositus tähtää päästöjen vähentämiseen, ilmastokestävän elämäntyylin mahdollistamiseen, varallisuuden aiempaa oikeudenmukaisempaan jakautumiseen sekä hyvinvointivaltion vahvistamiseen. Viimeisessä luvussa kerromme, miten välttämättömät muutokset maksetaan.

SEURAAVIEN SUKUPOLVIEN on voitava luottaa siihen, että me pidämme maapallosta huolta. Siksi emme suostu uskomaan, että meillä ei ole varaa torjua ilmastonmuutosta. Me tiedämme, että meillä ei ole varaa olla torjumatta ilmastonmuutosta. Tässä ohjelmassa kerromme, miten se tehdään. ●

2. ILMASTOKESTÄVÄ TALOUS

ILMASTOKRIISIÄ käsitellään usein taloudesta ja yhteiskuntapoliittisesta keskustelusta irrallisena kysymyksenä. Näin tapahtuu, vaikka ilmaston lämpenemistä aiheuttavat vallitseva talousjärjestelmä ja sen mahdollistama jatkuvasti laajentuva ja kestämaton tuotanto ja kulutus. Kapitalistinen talousjärjestelmä tuottaa taloudellista eriarvoisuutta, joka kytkeytyy suoraan ympäristörasitukseen – rikkaiden ympäristöjalanjälki on köyhiin verrattuna moninkertainen. Globaalissa mittakaavassa ongelmat korostuvat. Maailman 22 rikkainta miestä omistaa enemmän kuin Afrikan lähes 700 miljoonaa naista yhteensä, ja maailman suurimmat yritykset ja saastuttajat ovat liikevaihdoltaan isompia kuin monen kehittyvän maan talous. Vasemmistoliiton tavoite on vahvistaa demokratiaa ja solidaarisuutta globaalisti ja asettaa ihmisoikeudet ja ympäristö voitontavoittelun edelle. Hiilinegatiivisessa yhteiskunnassa talouden on toimittava maapallomme rajojen puitteissa ja talouspolitiikan tulee tähdätä eriarvoisuuden vähentämiseen. Tämä vaatii uudenlaisten yhteiskunnallisten tavoitteiden asettamista, yritystoiminnan päämäärien uudelleenmäärittelyä sekä rahavirtojen suuntaamista kestäviin kohteisiin. Tässä luvussa käsittelemme näitä tavoitteita. Valtion roolia ja rahoitusta käsitellään puolestaan tarkemmin luvussa 8.

2.1 HYVINVOINNIN UUDET MITTARIT

Aika, jolloin taloudelliset reunaehdot määrittivät, mihin meillä on ympäristöpolitiikassa varaa, ovat ohi. Sen, mikä on talouspoliittisesti mahdollista, on jatkossa oltava ympäristön reunaehtojen määrittelemää. Kun ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnin kasvattaminen nousee politiikan perimmäiseksi tavoitteeksi, on bruttokansantuotteena (BKT) laskettu talouden kasvu huono yhteiskunnallisen kehityksen mittari. Tällä hetkellä BKT:lla on talouspoliittisessa päätöksenteossa aivan liian suuri painoarvo. Yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi tulisikin pikaisesti kehittää uusia mittareita, jotka huomioivat yhteiskunnan tilaa ja ympäristökestävyyttä aiempaa laajemmin. Esimerkiksi aidon kehityksen mittari GPI (Genuine progress indicator) kertoo talouskasvun lisäksi ympäristökuormituksesta.

Jotta poliittisen päätöksenteon kompassi voidaan asettaa oikeaan suuntaan, tarvitaan myös sitovat ilmasto- ja ympäristötavoitteet. Hyvä esimerkki tästä on ilmastolaki. Se on viranomaisia velvoittava puitelaki, joka asettaa päästövähennystavoitteen vuodelle 2050 ja säätää Suomen ilmastopoliittisesta

2. ILMASTOKESTÄVÄ TALOUS

suunnittelujärjestelmästä. Sen tavoitteita tulisi kiristää entisestään päivittämällä ne vastaamaan 1,5 asteen polkua ja asettamalla sitovat päästövähennys- ja hiilinielutavoitteet vuosille 2030, 2040 ja 2050. Vasemmistoliiton tavoite on, että jatkossa valtiolle tehdään jokaiselle nelivuotiskaudelle hiilibudjetti, joka määrittää ilmastolain tavoitteiden pohjalta, kuinka paljon kullakin kaudella eri hallinnonaloilla voi syntyä päästöjä.

Lisäksi on huomioitava, että Suomen kulutuksesta aiheutuvat päästöt ovat noin 33 prosenttia suuremmat kuin Suomen viralliset kasvihuonekaasupäästöt. Tästä valtaosa on kotitalouksien kulutusta: kun ostamme ja kulutamme tuotteita, jotka on tuotettu jossain muualla, ovat päästöt syntyneet toisessa maassa. Jotta suomalaisten henkilökohtainen hiilijalanjälki olisi linjassa 1,5 asteen ilmastotavoitteen kanssa, tulisi ilmastolakiin sisällyttää sitovat tavoitteet myös kulutusperäisten päästöjen vähentämiseksi. Aito kestävä kehityksen mittaristo huomioi hiilidioksidipäästöjen rinnalla myös luonnonvarojen käytön.

Jotta luonnonvarojen kokonaiskäyttöä voidaan vähentää ja luonnon monimuotoisuutta suojella, tarvitsemme konkreettisia ja sitovia tavoitteita. Keskeistä on, että mittareille ja tavoitteille annetaan jatkossa pelkästään talouskasvuun keskittyvää BKT:ta laajempi merkitys. Myös esimerkiksi työllisyystavoitteiden osalta on huomioitava, että laskennalliset työllisyysvaikutukset eivät itsessään kerro työpaikkojen laadusta. Uusien vihreiden ja reilujen työpaikkojen luomiseksi tavoitteet tulisivatkin jatkossa asettaa paitsi ympäristökestävyyden myös työajan ja palkan riittävyyden näkökulmasta. Kaiken päätöksenteon, suunnittelun ja budjetoinnin perustaksi on otettava ympäristökestävyys.

2.2 MATERIAN KULUTUKSESTA KESTÄVÄÄN KIERTOTALOUTEEN

Tällä hetkellä taloutemme perustuu kestäättömiin tuotanto- ja kulutusmalleihin. Esimerkiksi uuden t-paidan valmistamiseen tarvitaan raaka-aineita, joista tehdään kankaita, joista puolestaan ommellaan paita. Kun paita hajoaa, päättyy se edelleen liian usein jätteeksi. Suomalaiset kuluttavatkin keskimäärin jopa kymmenen kertaa enemmän raaka-aineita kuin kestävä taso sallisi. Useimmiten vaatteita, kuten muitakaan tuotteita, ei myöskään ole suunniteltu niin, että ne voitaisiin kierrättää. Jo pieni prosentti elastaania tekee paidasta kierrätyskelvottoman, sillä nykytekniikka ei pysty erottelemaan materiaaleja riittävän hyvin. Usein on halvempaa tuottaa uutta kuin kierrättää vanhaa.

Tuotantojärjestelmiämme on pikaisesti muutettava niin, että ne huomioivat valmistusvaiheen ympäristövaikutusten lisäksi tuotteen käyttökestävyyden, korjattavuuden ja kierrätettävyyden. Siksi kiertotalouden käytäntöjä tulee edistää yhteiskunnan kaikilla sektoreilla. Kiertotaloudessa materiaalien käyttö ja hukka

2. ILMASTOKESTÄVÄ TALOUS

on minimoitu ja niiden arvo säilyy tehokkaiden kiertojen avulla mahdollisimman pitkään. Tärkeä osa kiertotaloutta on myös ajatus siitä, että tavaroita ei tuoteta jatkuvasti lisää, vaan kulutus perustuu omistamisen sijaan palveluiden käyttämiseen. Jakamistalous ja tavaroiden vuokraaminen toimii jo monella alalla, ja esimerkiksi autot, vaatteet ja lastentarvikkeet ovat yhä useammin yhteiskäytössä.

Yhteiskunnan suuntaaminen pois materiaali- ja energiaintensiivisestä kuluttamisesta kohti kestäviä tuotteita ja kestävyyttä edistäviä palveluita vaatii valtiolta laajaa työkalupakkia. Kiertotalouteen siirtymistä voidaan tukea tutkimus- ja kehitysrahoituksella sekä lainsäädännöllä. Tuottajavastuuta tulee laajentaa niin, että se koskee uusia tuoteryhmiä ja velvoittaa yrityksiä huolehtimaan myymiensä tuotteiden ja niiden materiaalien kierrätyksestä. Osana EU:n kiertotalouspakettia tullaan esimerkiksi vaatimaan, että vuoteen 2021 mennessä kaikkien myynnissä olevien sähkölaitteiden pitää olla korjattavissa. Sen lisäksi valtiot voisivat alentaa korjaustoiminnan arvonlisäveroa, jolloin korjaaminen olisi nykyistä kannattavampaa. Kunnat ja valtio voivat myös julkisilla hankinnoilla edistää kierrätettyjen materiaalien käyttöä esimerkiksi rakennuksissa.

Asettamalla mitattavat tavoitteet kiertotalouden edistämiseksi varmistamme, että suomalaisten materiaalien käyttö vähenee kohti kestävä tasoa. Suomen tuleekin ottaa mallia Alankomaista ja asettaa tavoitteekseen neitseellisten raaka-aineiden käytön puolittaminen vuoteen 2030 mennessä. Samalla on varmistettava, että materiaalien kierrätys tehdään turvallisesti eikä esimerkiksi haitallisia kemikaaleja päädy kiertoon. Kiertotalouteen siirtyminen on kannattavaa myös muista kuin ympäristönäkökulmista: laskelmien mukaan se tuottaisi parhaimmillaan jopa tuhansia uusia työpaikkoja [1].

2.3 VASTUULLINEN YRITYSTOIMINTA

Osakeyhtiölain mukaan “yhtiön toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin”. Tämä ei velvoita yrityksiä maksimaaliseen voitontavoitteluun eikä poissulje toimia sosiaalisen tai ympäristön hyvinvoinnin edistämiseksi. Käytännössä vastuu voiton tuottamisesta kuitenkin ajaa usein muiden tavoitteiden edelle, erityisesti pörssiyrityksissä. Ympäristönäkökulmat huomioidaan liian usein ainoastaan silloin, kun niistä on yritykselle hyötyä – jos siis ympäristöstä huolehtiminen kasvattaa osakkeen arvoa. Jotta ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin näkökulmasta kestävämmästä voiton tavoittelusta päästään eroon, tulee yritystoiminnan tavoitteita määritellä uudelleen. Tämän lisäksi on niin kansallisesti kuin kansainvälisesti keskeistä, että kaikkia yritystoimijoita koskevalla sitovalla sääntelyllä varmistetaan niin yritysten veronmaksun, ihmisoikeusvelvoitteiden kuin ympäristön kestävyysdenkin toteutuminen.

2. ILMASTOKESTÄVÄ TALOUS

Valtion omistamien yritysten tulee toimia vastuullisuuden edelläkävijöinä. Lainsäädännön kautta voidaan lisäksi velvoittaa yrityksiä noudattamaan huolellisuutta niiden toimiessa Suomen rajojen ulkopuolella. Tällä hetkellä valtaosa jokapäiväisistä kuluttajatuotteista tehdään muualla kuin Suomessa, jolloin tuotannolla saatetaan osallistua merkittäviinkin ihmisoikeusloukkauksiin tai ympäristötuhojen aiheuttamiseen. Kunnianhimoisella yritys vastuullailla varmistamme, että kaikki suomalaisyritykset kartoittavat oman toimintansa riskit ja toimivat niiden minimoimiseksi. Jotta kuluttajilla on jatkossa nykyistä enemmän tietoa saatavilla, tulee yritysten lakisääteiseen yhteiskuntavastuuraportointiin sisällyttää lisäksi julkinen raportointi oman toiminnan hiiliriskeistä ja päästöistä.

Viime vuosina kapitalismin kriisi on ollut yhteiskunnallisesti näkyvä puheenaihe. Keskustelu otti tuulta siipiensä alle, kun iso joukko vaikutusvaltaisia yhdysvaltalaisia yritysjohtajia ilmoitti, että yrityksen päämäärän ei pidä enää olla voittojen maksimointi, vaan laajempi yhteiskunnan kehittäminen. Myös Suomessa kyselytutkimukset osoittavat yhä useamman yritysjohtajan ajattelevan, että yritysten tulee edistää myös muiden kuin osakkeenomistajien etua. Ilmastonmuutoksen vastaisen työn näkökulmasta näiden kaltaiset äänenpainot ovat hyvin tervetulleita. Yritysvastuuta ei kuitenkaan voida jättää vapaaehtoisuuden piiriin, vaan vastuullisuutta tulee edellyttää myös lainsäädännöllä.

2.4 EU:N PÄÄSTÖKAUPAN KEHITTÄMINEN

Päästökauppa on EU:n ympäristöpoliittinen instrumentti, jossa yritykset ja laitokset käyvät kauppaa päästöihin oikeuttavilla yksiköillä, minkä kautta saastuttavalle taloudelliselle toiminnalle muodostuu hinta. Päästökaupan ohjausvaikutus on vahvistunut viime vuosina päästöyksiköiden hinnan nousun myötä [2], ja tätä suuntaa on vahvistettava jatkossakin. Ajamalla päästökauppajärjestelmään oleellisia uudistuksia Suomella on mahdollisuus nousta ilmastopolitiikan suunnannäyttäjäksi.

Jäsenmailla ei ole omia päästötavoitteita, vaan koko järjestelmällä on yksi päästökatto, jonka puitteissa käydään kauppaa niin sanotuilla päästöyksiköillä. Päästökatto on tähän asti ollut toteutuneita päästöjä korkeampi, ja sitä tulisi laskea kertaluonteisesti mahdollisimman nopeasti. Päästökaton madaltamisen lisäksi tulee kiristää niin sanottua lineaarista päästövähennyskerrointa, joka määrää liikkeellä olevien päästöoikeuksien määrän. Lineaarista päästövähennyskerrointa tulee nostaa tukemaan EU:n vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitetta.

Tällä hetkellä päästökauppajärjestelmä on hyvin altis talouden ulkoisille shokeille. Taantuman aikana tuotanto laskee, jolloin päästöoikeuksien hinta laskee kysynnän mukana. Vaikutus on ollut nähtävissä hintojen laskuna

2. ILMASTOKESTÄVÄ TALOUS

myös koronakriisin aikana. Näissä tilanteissa päästöoikeuksien hinta ei ohjaa yrityksiä investoimaan uuteen ympäristöystävälliseen teknologiaan. Järjestelmää on siis syytä rakentaa kestävämmäksi suhteessa ulkoisiin shokkeihin.

Päästökauppajärjestelmään kehitetty markkinavakausmekanismi voi poistaa oikeuksien ylijäämää hetkellisesti, mutta sitä tulisi edelleen kiristää samassa suhteessa madaltuvaan päästökattoon. Lisäksi päästöoikeuksille on syytä asettaa lattiahintaa, joka vahvistaa päästökaupan hintaohjauksen myös shokkien aikana. Ilman lisätoimenpiteitä myös esimerkiksi kivihiihivoimaloiden ennenaikainen sulkeminen vapauttaa markkinoille päästöoikeuksia. Suomen tuleekin toimia edelläkävijänä ja mitätöidä päästöyksiköt, jotka vapautuvat, kun luovumme kivihiihlestä sähkön- ja lämmöntuotannon polttoaineena.

Päästökauppaa kiristettäessä on huomioitava, että kiristykset tulevat suurella todennäköisyydellä aiheuttamaan hiilivuotoa tuotannon siirtyessä suuripäästöisiin maihin. Tämä tarkoittaa, että suuripäästöistä tuotantoa voi siirtyä maihin, joissa päästöjä ei rajoiteta edes yhtä tiukasti kuin meillä, mikä muuttaisi aiemmin teoreettisena pidetyn uhkan hiilivuodosta todelliseksi. Riski tulee ennakoida asettamalla EU:n rajoille niin kutsuttu hiilitulli. Hiilitulli voidaan toteuttaa esimerkiksi asettamalla tullit tietyille hiili-intensiivisille tuotteille kuten teräkselle tai asettamalla tulli niistä maista tuleville tuotteille, joissa ei ole käytössä kasvihuonekaasupäästöjä hinnoittelevaa verotusta. Myös päästöoikeuksien ilmaisjaosta tulisi luopua, koska sen on todettu hidastavan yritysten päästövähennystoimenpiteitä.

Päästökauppajärjestelmää uudistettaessa on syytä tarkastella myös nykyisiä yritystukia, jotka vääristävät kilpailua pienten ja suurten yritysten välillä sekä ylläpitävät saastuttavaa tuotantoa. Fossiilipäästöjen kustannusten kompensoinnin sijasta valtion pitää auttaa teollisuutta uusiutumaan hiilineutraaliksi luopumalla päästökaupan kustannusten epäsuorasta kompensatiosta.

2.5 TOIMENPIDESUOSITUKSET

- Kehitetään BKT:n tilalle yhteiskunnan tilaa ja ympäristökestävyyttä laajemmin ajavia mittareita ja hyödynnetään jo olemassa olevia mittareita (esimerkiksi GPI).
- Kiristetään ilmastolain tavoitteet 1,5 asteen polun mukaisiksi ja sisällytetään tavoitteisiin kulutusperäisten päästöjen vähentäminen. Tehdään tavoitteiden perusteella valtiolle hiilibudjetti jokaiselle nelivuotiskaudelle.
- Asetetaan tavoitteet uusien vihreiden ja reilujen työpaikkojen luomiseksi.
- Tuetaan kiertotalouteen siirtymistä tutkimus- ja kehitysrahoituksella ja edistetään kiertotalouden käytäntöjä kaikilla yhteiskunnan sektoreilla.
- Puolitetaan neitseellisten raaka-aineiden käyttö 2030 mennessä ja varmistetaan materiaalien turvallinen kierrätys.

2. ILMASTOKESTÄVÄ TALOUS

- Edistetään kuluttajien, kotitalouksien ja kuntien mahdollisuuksia tehdä ilmastokestäviä valintoja lisäämällä pakkauksiin tieto tuotteen hiilijalanjäljestä.
- Tuetaan kotimaista biokaasutuotantoa luomalla tuotannon ympärille paikallisia osaamiskeskittyviä, joissa yhdistyvät liiketoiminta, neuvonta ja tutkimus, ja kehitetään siten paikallista kiertotaloutta maaseuduilla. Myös biomassalla on tuotettava kestävästi ja biomassalle on luotava kestävyyskriteerit.
- Laajennetaan tuottajavastuu koskemaan uusia tuoteryhmiä ja veloitetaan yritykset huolehtimaan myymiensä tuotteiden ja materiaalien kierrätyksestä.
- Tuetaan osuuskuntien ja yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytyksiä ja varmistetaan toimintaedellytykset kaikessa lainsäädännössä.
- Säädetään kunnianhimoinen yritysvastuulaki, jolla varmistetaan, että suomalaisyritykset kartoittavat oman toimintansa ympäristöriskit ja toimivat niiden minimoimiseksi sekä Suomessa että Suomen rajojen ulkopuolella.
- Sisällytetään yritysten lakisäateiseen yhteiskuntavastuuraportointiin julkinen raportointi oman toiminnan hiiliriskeistä ja päästöistä.
- Toimitaan päästökauppajärjestelmän uudistusten puolesta. Edellytetään EU:ta madaltamaan päästökattoa, nostamaan lineaarista päästövähennyskerrointa, kiristämään markkinavakausmekanismia ja asettamaan päästöoikeuksille lattiahintaa sekä luopumaan päästöoikeuksien ilmaisjaosta.
- Huomioidaan, että armeijat, asevarustelu ja sotiminen aiheuttavat vuosittain noin 6 prosenttia [3] globaaleista hiilidioksidipäästöistä. Otetaan tulevaisuudessa globaaleissa ilmastosopimuksissa nämä päästöt huomioon ja asetetaan niille päästövähennystavoitteet ja aikataulu.
- Mitätöidään päästöyksiköt, jotka vapautuvat, kun kivihielestä sähkön- ja lämmöntuotannon polttoaineena luovutaan.
- Asetetaan hiilitulli EU:n ulkorajoille.
- Otetaan ympäristökestävyys kaiken päätöksenteon, suunnittelun ja budjetoinnin perustaksi.
- Asetetaan neitseellisiin mineraalilannoiteisiin kohdistuva luonnonvaraverotus, joka lisää kierrätyslannoitteiden kilpailukykyä.
- Luovutaan päästökauppakompensaatiosta.
- Sitoutetaan valtionyhtiöt sopeuttamaan strategiansa 1,5 asteen polun mukaisesti toimiin.
- Vahvistetaan kehitysyhteistyötä ja kehittyvien maiden asemaa kansainvälisessä talousjärjestelmässä.

3. YHTEISKUNTA UUDISTAVA INNOVAATIOPOLITIikka

TIETEEN TEHTÄVÄ on arvioida ilmastonmuutoksen etenemisen nopeus sekä tarvittavien toimenpiteiden reunaehdot, ja tutkimus tuottaa uusia teknologisia ja sosiaalisia ratkaisuehdotuksia. Toimenpiteet ja ratkaisut pannaan kuitenkin käytäntöön poliittisella päätöksenteolla. Poliitikalla voidaan myös tukea – tai olla tukematta – tutkimuksen tekemistä: se, mihin resursoidaan, on aina poliittinen valinta. Ilmastonmuutoksen hillintä ja hiilinegatiivisen yhteiskunnan rakentaminen edellyttää pitkäjänteistä työtä ja eri toimijoiden yhteen saattamista. Toimimalla yhteistyössä tutkijoiden, yliopistojen ja yritysten kanssa on mahdollista löytää nopeita ja kestäviä ratkaisuja. Uusiutuvien vakiinnuttamiseen tarvitaan byrokratian purkamista, kun taas innovaatiotyöhön ja -tutkimukseen sitä, että valtio resursoi niitä riittävästi. Tulevaisuuden ratkaisuja on etsittävä monesta näkökulmasta, sillä ilmastonmuutoksella on useita yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Reilu siirtymä edellyttääkin, että innovaatiopolitiikka kykenee tunnistamaan ja arvioimaan kehitettävien ja rahoitettavien innovaatioiden vaikutuksen paitsi ilmastonmuutoksen hillintään myös eri ihmisryhmien väliseen tasa-arvoon ja ihmisoikeuksiin. Tässä luvussa osoitamme, miten haasteita voi lähestyä monialaisessa yhteistyössä yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa, ja kuinka toimijoita tuetaan ilmastonmuutoksen vastaisessa ja yhteiskunnan tasa-arvoa lisäävässä innovaatiotyössä.

3.1 PÄIVITETÄÄN UUSIUTUVAN ENERGIATUOTANNON SÄÄNTELYÄ

Yhteiskuntamme rakentuu säännöille, jotta pystymme takaamaan samat oikeudet kaikille. Osa energiajärjestelmien sääntelystä on kuitenkin jäänyt päivittämättä, eivätkä ne tällä hetkellä vastaa markkinoilla olevan uusiutuvan energiatekniikan mahdollisuuksia. Ilmastokriisin aikana hyvien ratkaisujen kehittelyä ja käyttöönottoa ei pidä hidastaa vaan nopeuttaa. Siksi turhat byrokraattiset esteet on purettava ja kaikkia uusiutuvia ja kestäviä energiatuotannon muotoja tulee edistää. Erityisesti biokaasun tuotannon ja tuulivoiman sääntelyssä on epäkohtia, joita on syytä korjata.

Biokaasun osalta EU:n sääntely aiheuttaa hankaluuksia erityisesti pienille toimijoille. Tällä hetkellä maatalouspolitiikka vaikeuttaa maatalousyrittäjien

3. YHTEISKUNTAA UUDISTAVA INNOVAATIOPOLITIikka

mahdollisuuksia tuottaa ja myydä biokaasua sekä käyttää ja jalostaa prosessissa syntyneitä kierrätyslannoitteita. Lisäksi EU- komission valtiontukisääntely rajoittaa tuen määrää biokaasuhankkeille, joissa energiaa ei käytetä täysin itse, vaan myydään kokonaan tai osittain asiakkaille. Biokaasualan toiminta tarvitsisi tukea juuri alkuvaiheessa, jotta ala saisi tarvitsemansa lähtötuuppauksen. Tähän epäkohtaan Suomen tulee vaikuttaa Euroopan unionissa.

Tuulivoimatekniikka on kehittynyt 2010-luvulla nopeasti. Samalla tuuliturbiinien koko on kasvanut, minkä vuoksi lainvoimaiset kaavat eivät aina mahdollista modernien tuulivoimaloiden rakentamista. Kaavoitusta ja olemassa olevien kaavojen tulkintaa onkin syytä muuttaa niin, etteivät ne estä ilmastonmuutoksen ja suomalaisen työllisyyden kannalta tärkeän tuulivoiman rakentamista. Keskeistä on varmistaa, että tuulivoiman sijoittelu ei haittaa esimerkiksi lintujen muuttoreittejä tai pirsto yhtenäisiä metsäalueita. Tuulivoimaa on Suomessa rakennettu muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta pääasiassa maalle, mutta tulevaisuudessa myös merituulivoima on potentiaalisesti merkittävä energianlähde. Merituulivoiman kiinteistövero tulisikin laskea samalle tasolle maalle rakennetun tuulivoiman kanssa. Myös merituulivoimahankkeiden verkkoliityntäkustannusten kattaminen valtion varoista parantaisi merituulivoimahankkeiden taloudellista kannattavuutta ja investointihaluja.

Tällä hetkellä Itä- ja Kaakkois-Suomeen sekä Suomenlahdelle ei rakenneta tuulivoimaa, koska ne häiritsevät tutkien toimintaa. Tutkaongelma on kuitenkin pystytty Perämerellä ratkaisemaan tuulivoiman kompensointilailla, jossa yritykset osallistuvat tuulivoiman rakentamisen edellyttämiin tutkainvestointeihin. Lakia tulisikin teknisten kysymysten sallimissa rajoissa laajentaa myös Itä-Suomeen ja Suomenlahdelle. Energiantuotannon päästöjen laskemisen ohella tuulivoiman rakentamisen laajentaminen Itä-Suomeen ja Suomenlahdelle tasaisi tuulivoiman tuotantoa Suomessa ja vähentäisi siirtoverkkoinvestointien tarvetta. Lisäksi tuulivoimarakentamisen mahdollistaminen myös Itä-Suomessa antaisi uusille kunnille mahdollisuuden hyötyä tuulivoiman kiinteistöverotuotoista ja lisäisi paikallista työllisyyttä.

3.2 INVESTOIDAAN MONITIETEELLISEEN JA -ALASEEN ILMASTONMUUTOSTUTKIMUKSEEN

Ilmastonmuutoksen ehkäisyn tulee perustua tieteelliseen tietoon, ja ilmastonmuutosta hillitään parhaiten politiikan ja tiedeyhteisön yhteistyöllä. Siksi Suomen tulee panostaa ilmastonmuutostutkimukseen sekä paikallisesti että globaalisti. Se tarkoittaa paitsi suomalaiseseen tutkimukseen myös kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön resursointia.

Koska ilmastonmuutos on monimutkainen ilmiö, jonka ulottuvuudet uhkaavat sekä luonnon monimuotoisuutta ja maapallon elinkelpoisuutta että

3. YHTEISKUNTA UUDISTAVA INNOVAATIOPOLITIikka

sosiaalista ja taloudellista tasa-arvoa, tarvitsemme monitieteellistä ja -alaista tutkimusta. Maanviljelyn alalla tarvitaan tutkimustietoa esimerkiksi maan multavuuden parantamisesta, viljelytekniikoista, mikrobien hyvinvoinnista sekä peltomaiden hiilivarastojen kasvattamisesta. Tutkimusta tarvitaan myös eri systeemien välisistä kytkennöistä ja niiden vaikutuksista kuten metsien, soiden ja vesistöjen välisistä hiilivirroista. Teknologiantutkimuksella voidaan edesauttaa esimerkiksi hiilen talteenottoon ja varastointiin tähtääviä innovaatioita. Lisäksi tarvitaan tutkimuspohjaista tietoa ilmastonmuutoksen etenemisestä ja sen kulttuurisista, sosiaalisista ja taloudellisista seurauksista. Esimerkiksi meriveden happamoitumisella on vaikutuksia ravintoketjuihin ja sitä kautta meren hyvinvointiin liittyviin elinkeinoinhin kuten turskan- tai katkaravunpyyntiin. Koska ilmastonmuutoksella on eriarvoisuutta lisäävä ominaisuus ja ihmisen taloudelliset resurssit vaikuttavat suojautumismahdollisuuksiin, tarvitaan myös sosiologisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia.

Tiede antaa ilmastonmuutoksen vastaiselle työlle suuntaviivat, jotka toteutetaan poliittisilla päätöksillä. Monitieteelliseen ilmastonmuutostutkimukseen resursointi on tehokas keino tukea politiikkatoimenpiteiden tieto- ja tutkimuspohjaisuutta. Vaikka tutkijoilla on ilmastonmuutoksesta jopa poikkeuksellisen laaja konsensus, on ilmastonmuutosdenialismi ja -skeptisismi nostanut julkisuudessa päätään. Ilmastonmuutostutkimukseen resursointi on yksi tapa näyttää globaalia edelläkävijyyttä, tukea tutkimusperäisen tiedon saatavuutta sekä taklata denialismi. Reilussa siirtymässä julkisen sektorin toiminnallinen rooli on avainasemassa, ja valtion tutkimuslaitosten roolia tiedontuottajina tulisikin tukea. Myös Suomen ilmastopaneelin roolia tulisi vahvistaa resursoinnin ja asiantuntemuksen hyödyntämisen näkökulmasta muun muassa ilmastolakiin liittyvissä suunnitelmissa.

3.3 ILMASTOKESTÄVÄ JA REILU INNOVAATIOPOLITIikka

Siirtymä hiilinegatiiviseen yhteiskuntaan edellyttää valtiolta aktiivista ja määrätietoista innovaatiopolitiikkaa. Julkisella sektorilla tulee olla reilussa siirtymässä aktiivinen rooli, mikä tarkoittaa tutkimuksen ja politiikkaohjauksen lisäksi varsinaista innovaatiotoimintaa. Kansainvälisessä innovaatiokilpailussa ovat menestyneet ne valtiot, jotka ovat olleet mahdollistajaroolin lisäksi aktiivisia uusien innovaatioiden kehittäjiä – esimerkiksi merkittävä osa digitalisaatiota vauhdittaneista yksittäisistä innovaatioista on syntynyt julkisen sektorin toimesta. Yhteistyön vahvistaminen eri toimijoiden kesken on tärkeää. Tällaisia toimijoita ovat valtion lisäksi muun muassa kunnat, yritysmaailma ja oppilaitokset. Esimerkiksi Aalto-yliopistossa kehitetään suola-akkuja sekä energiaa varastoivaa vauhtipyörää, jotka molemmat voivat olla tärkeitä ratkaisuja osana energiamurrosta. Myös suurten energiateknologioiden käyttöönottoon

3. YHTEISKUNTA UUDISTAVA INNOVAATIOPOLITIikka

käytetyt demonstraatiotuet ovat tärkeä osa valtion työkalupakkia, kun halutaan siirtyä kohti uusiutuvaa energiaa.

Suomessa valtion tutkimus- ja kehitysrahoitusta on pienennetty merkittävästi finanssikriisin jälkeen: viime vuosina valtio on käyttänyt noin 0,8 prosenttia bruttokansantuotteesta tutkimus- ja kehitysrahoitukseen. Kun julkinen ja yksityinen rahoitus lasketaan yhteen, päästään 2,7 prosenttiin, mikä on edelleen kaukana Marinin hallituksen neljän prosentin tavoitteesta sekä Ruotsin ja Tanskan tasosta. Vertailun vuoksi: Vuonna 2020 Suomi käyttää 1,6 prosenttia BKT:sta (3,6 miljardia euroa) ympäristölle haitallisiin yritystukiin [4]. Esimerkiksi maatalouden energiaveropalautuksella korvataan tällä hetkellä maataloustuottajille polttoainekuluja, vaikka eteenpäin katsova tukipolitiikka auttaisi tuottajia investoimaan uusiutuvaan energiaan, kestävämpien polttoaineiden käyttöönottoon sekä nykyistä tehokkaampiin ja ympäristöystävällisempiin työkoneisiin, jotka vähentäisivät sekä kuluja että päästöjä. Näin maataloutta voitaisiin tukijärjestelmän prioriteetteja uudistamalla muuttaa ympäristöystävällisemmäksi ilman, että maataloustuottajien toimeentulo vaikeutuu.

Ympäristökriisin aikakaudella suuntaa on muutettava radikaalisti. Valtion tukipolitiikka on käännettävä haitallisista tuista kohti ympäristöystävällisiä innovaatio- ja investointitukia, jotka uudistavat yhteiskuntaa vastaamaan ympäristökriisin haasteeseen. Ilmastovaikutusten lisäksi innovaatiopolitiikassa on kiinnitettävä huomiota yhteiskunnallisiin ulottuvuuksiin ja selvitettävä, miten uudet teknologiat ja innovaatiot vaikuttavat eri ihmisryhmien väliseen eriarvoisuuteen. Tämän vuoksi innovaatiotoiminnan rahoitusta tulee suunnata nykyistä vahvemmin reilun siirtymän keskeisiin haasteisiin, jolloin varsinaisten päästövähennystavoitteiden lisäksi asetetaan tavoitteet eriarvoisuuden vähentämiseen ja huomioidaan innovaatioiden erilainen vaikutus eri ihmisryhmille.

Vasemmistoliiton tavoite on nostaa tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitus viiteen prosenttiin bruttokansantuotteesta. Markkinat eivät tule kanavoimaan tarvittavia rahoja ilmastoratkaisuihin itsestään, ja siksi valtion ohjaus on monessa tapauksessa tarpeellista. Suomen valtion kehitysyhtiö Vake Oy tulee jatkossa toimimaan eräänlaisena ilmastorahastona, ja tulevaisuudessa ilmastorahaston kokoa tulee pyrkiä kasvattamaan niin, että rahastoon sijoitettavan rahan määrä voidaan tuplata nykyisestä 100 miljoonasta eurosta 200 miljoonaan euroon vuosittain. Ympäristöystävällisten innovaatioiden kehittämistä ja käyttöönottoa tukemalla Suomi voi luoda uutta työtä ja vähentää omia päästöjään, ja lisäksi toimia globaalina edelläkävijänä kehittämällä rajojen ulkopuolelle leviäviä ympäristöystävällisiä teknologisia ratkaisuja.

3. YHTEISKUNTAA UUDISTAVA INNOVAATIOPOLITIikka

3.4 TOIMENPIDESUOSITUKSET

- Toimitaan EU:ssa biokaasualan sääntelyn uudistamiseksi siten, että se tukee jatkossa maatalousyrittäjien mahdollisuuksia tuottaa ja myydä biokaasua sekä käyttää ja jalostaa prosessissa syntyvää kierrätyslannoitetta.
- Muutetaan tuulivoiman rakentamiseen liittyvää kaavoitusta ja olemassa olevien kaavojen tulkintaa siten, että ne tukevat modernien tuulivoimaloiden rakentamista. Lisätään samalla hallinto- oikeuksien ja korkeimman hallinto-oikeuden resursseja, jotta kansalaisten valitusoikeus turvataan ja valitusten käsittely toteutuu jouhevasti.
- Lasketaan meritulivoiman kiinteistövero samalle tasolle maalle rakennetun tuulivoiman kanssa.
- Laajennetaan Perämerellä voimassa olevaa tuulivoiman kompensatiolakia koskemaan teknisten kysymysten sallimissa rajoissa myös Itä-Suomea ja Suomenlahtea tuulivoiman rakentamisen edellyttämien tutkainvestointien toteuttamiseksi.
- Lisätään resursseja uusien teknisten ratkaisujen löytämiseksi tuulivoimaloiden tutkavaikutusten vähentämiseksi.
- Turpeen energiankäytöstä luovuttaessa Vapo Oy:n toimintaa muutetaan asteittain kohti uusiutuvia, jotka lopulta syrjäyttävät kokonaan energiaturvebisneksen.
- Investoidaan monitieteelliseen ilmastomuutostutkimukseen paikallisesti ja globaalisti tukemalla laaja-alaisesti alueellista tutkimusta Suomessa ja kansainvälistä tutkimusyhteistyötä.
- Vahvistetaan moni- ja yhteiskuntatieteellistä näkökulmaa kaikessa innovaatorahoituksessa. Luodaan yrityksille puitteet ja kannustimet yhdistää yhteiskuntatieteellinen tutkimus omaan tuotekehitystoimintaansa.
- Vahvistetaan yhteistyötä ilmastokestäviä innovaatioita suunnittelevien ja toteuttavien toimijoiden – kuten julkisen sektorin, oppilaitosten ja yritysmaailman – kesken.
- Käännetään valtion tukipolitiikka haitallisista tuista kohti ympäristöystävällisiä innovaatio- ja investointitukia, ja suunnataan innovaatiotoiminnan rahoitusta reilun siirtymän keskeisiin haasteisiin.
- Luodaan Suomeen inklusiivisen innovaatiopolitiikan malli, joka tunnistaa ja arvioi kehitettävien ja rahoitettavien innovaatioiden vaikutusta eri ihmisryhmiin. Varmistetaan myös, että innovaatiopolitiikan alueet ja tavoitteet on valittu sidosryhmäyhteistyössä ja demokraattisesti.
- Nostetaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitus viiteen prosenttiin bruttokansantuoteosuutta.

3. YHTEISKUNTA UUDISTAVA INNOVAATIOPOLITIikka

- Nostetaan jatkossa ilmastorahastona toimivaan Vake Oy:n sijoitettavan vuosittaisen rahan määrää 100 miljoonasta eurosta 200 miljoonaan euroon.
- Lisätään lakiin VTT Oy:stä (761/2014) pykälään 2 uusi tehtävä VTT:lle: “Tuottaa monitieteellistä tietoa uusien innovaatioiden ja uusien teknologioiden vaikutuksista eri ihmisryhmiin (reilu siirtymä).”

4. TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ JA VAPAA-AIKA

TYÖ JA työn teon tavat muuttuvat nopeasti, ja yhteiskunnan on kyettävä vastaamaan uusiin olosuhteisiin niin, että muutos on kaikille oikeudenmukainen. Samalla on mahdollista rakentaa aiempaa ilmastokestävämpää työtä: siirtymävaiheen investoinnit tuovat mukanaan työpaikkoja, sillä esimerkiksi panostukset uusiutuvaan energiaan ja asuntojen korjaamiseen lisäävät työllisyyttä. Vaikka hiilinegatiivisen yhteiskunnan rakentaminen luo runsaasti uusia vihreitä työpaikkoja, jää työelämän murros kuitenkin helposti ilmastopolitiikan ulkopuolelle. Vasemmistoliiton tavoite on nostaa työelämä osaksi ilmastomuutoksen torjuntaa ja puuttua samalla työmarkkinoilla lisääntyneeseen epävarmuuteen. Käännämme suunnan kohti työelämää, joka vähentää stressiä ja pahoinvointia ja on reilu niin ihmisille kuin ympäristöllekin. Työelämä ei ole kuitenkaan ainoa yhteiskunnan alue, jota on kehitettävä entistä vähäpäästöisempään suuntaan – sitä on myös vapaa-aika. Se ei tarkoita elämysten vähentymistä, vaan parhaimmillaan yhteisöllisyyden kasvua, entistä viihtyisämpää kaupunkitilaa sekä nykyistä elinvoimaisempia alueita. Toimenpide- ehdotukset tukevat ilmastokestävän vapaa-ajan kehittymistä lisäämällä ihmisten hyvinvointia ja alueiden työllisyyttä sekä vähentämällä kulutuksen ja matkustamisen päästöjä.

4. TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ JA VAPAA-AIKA

4.1 KOHTI JATKUVAA OPPIMISTA

Kouluttautuminen vahvistaa ihmisen tulevaisuuden uskoa ja yhteiskunnallista osaamistasoa. Se vahvistaa myös hyvinvointia, tasa-arvoa ja luo turvaa muuttuvilla työmarkkinoilla. Siksi koulutukseen ja osaamiseen panostaminen on tulevaisuuteen panostamista. Teknologisen kehityksen kiihtyminen luo ihmisille jatkuvan tarpeen päivittää osaamistaan, jolloin opiskelun rooli korostuu entisestään. Uuden ammatin opiskelu kesken työuran on jatkossa merkittävästi nykyistä yleisempää, ja yhteiskunnan tulisi myös kannustaa siihen. Työn murroksen ja digitalisaation lisäksi myös ilmastonmuutos tulee muovaamaan työmarkkinoita merkittävästi. Vaikka ilmastonmuutoksen torjumiseen tähtäävät toimet luovat uusia, vihreitä työpaikkoja, tulee osa nykyisistä työpaikoista sellaisenaan katoamaan. Siksi valtion on pidettävä huoli, että ihmisillä on mahdollisuus paitsi löytää uutta työtä myös päivittää osaamistaan vastaamaan tulevaisuuden tarpeita.

Peruskoulupohjalla on entistä vaikeampi pärjätä tulevaisuuden muuttuvilla työmarkkinoilla. Epävarmuuteen ja muutokseen voidaan vastata lisäämällä ihmisten mahdollisuuksia kehittää ja laajentaa osaamistaan. Tarvitsemme koulutusjärjestelmän, joka kykenee tarjoamaan työntekijöille uudelleen- ja täydennyskoulutusta ja tukee alasta riippumatta työntekijöiden jatkuvaa oppimista. Työntekijöiden lisä- ja uudelleenkouluttautumista voidaan tukea myös uudistamalla sosiaaliturvaa kohti perustuloa. Perustulo mahdollistaisi jatkuvan oppimisen joustavuuden sekä vapauttaisi työvoimapalveluiden resursseja ihmisten yksilöllisempään palveluun ja näin ollen sujuvampaan uudelleentyöllistämiseen.

Jatkuvaa oppimista kehitettäessä on turvattava erilaisten koulutusmahdollisuuksien alueellinen tasa-arvo, kuten varmistettava toisen asteen ja ammattikorkeakoulutuksen alueellinen kattavuus. Malleja kehitettäessä on priorisoitava alueita, joilla työnteon tavat muuttuvat ja osa vanhoista työpaikoista katoaa. Jatkuvan oppimisen kehittäminen erityisesti näillä alueilla on tarpeen, jotta oikeudenmukainen ja sujuva teollinen rakennemuutos on mahdollinen.

4.2 EI-KAUPALLISET KAUPUNKITILAT JA HYVINVOINTIA TUKEVA KULTTUURIPOLITIikka

Tällä hetkellä vapaa-aikaamme hallitsee suurilta osin materiaallinen kuluttaminen. Sille hyvä vaihtoehto ovat taide- ja kulttuuripalvelut. Siksi taiteeseen ja kulttuuriin panostaminen ja niiden saatavuuden parantaminen tukevat siirtymää kohti ilmastokestävää yhteiskuntaa. Taiteella ja kulttuurilla on tutkitusti myös muita myönteisiä vaikutuksia niin yksilöiden kuin yhteisöjenkin hyvinvointiin:

4. TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ JA VAPAA-AIKA

Taide ja kulttuuri tukevat terveyttä, hyvinvointia, identiteetin vahvistumista, toimintakykyä ja elämänhallintaa, minkä lisäksi ne vahvistavat aktiivista kansalaisuutta, osallisuuden kokemusta ja kriittistä ajattelua sekä ehkäisevät syrjäytymistä.

Nostamalla taiteen ja kulttuurin osuus yhteen prosenttiin valtion budjetista tuemme yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia ja ohjaamme kulutuksen painopistettä materiaalin kuluttamisesta kohti elämyksiä. Peruskoulun taide- ja kulttuurikasvatusta voidaan vahvistaa tekemällä yhteistyötä kunnan sivistystoimen kanssa. Taiteen ja kulttuurin tasa-arvoista saavutettavuutta voidaan edistää myös kehittämällä peruskoulusta Suomen suurin kulttuurikeskus, kuten tutkijat ovat ehdottaneet [5]. Samalla luodaan pohja aikuisiän kulttuurin kokemiselle ja vähäpäästöisille kulutustottumuksille. Taide- ja kulttuuripalveluiden kehittämisen ohella tukea tulee suunnata nykyistä laajempaan kansalaistoiminnan kehittämiseen. Esimerkiksi urheiluun ja nuorisjärjestöihin panostaminen lisää yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia ja tarjoaa samalla vaihtoehdon kuluttamiselle.

Myös kirjastot ovat esimerkki palvelusta, joka tuottaa hyvinvointia ja tukee aktiivista kansalaistoimijuutta tulotasosta riippumatta. Kirjastopalveluiden kaltaisten julkisten tilojen lisäksi tulee kehittää myös muuta ei-kaupallista kaupunkitilaa, jossa tekeminen ja oleminen ei perustu kulutukseen. Se tarkoittaa kaupunkitilan kehittämistä nykyistä viihtyisämmäksi ihmisten, ei yritysten ehdoilla. Samasta syystä kaupunkitilaan myytävien mainosten määrää tulee vähentää – kaiken ei tarvitse olla kaupan. Mainospaikkojen sijaan julkisiin tiloihin voidaan tuoda graffitiseiniä tai heijastaa esimerkiksi taideoppilaitosten oppilastöitä. Samalla vapaa-ajan tekemistä voidaan ohjata kulutuskeskeisyyden sijaan entistä yhteisöllisemmäksi, elämyksellisemmäksi ja ilmastokestävämmäksi.

Ei-kaupallisia kaupunkitiloja tulee suunnitella niin, että tilat ovat kaikille turvallisia ja avoimia. Turvallisuutta voidaan luoda esimerkiksi huolehtimalla riittävästä valaistuksesta ja esteettömyydestä. Lisäksi suunnittelussa tulee ottaa huomioon kaupunkilaisten moninaisuus ja kehittää monipuolisia tiloja eri ikäryhmien ja sukupuolten tarpeisiin. Tällaisia ovat esimerkiksi kaupunkiviljelymahdollisuudet, skeittipaikat ja leikkipuistot.

4.3 UUDISTETAAN TYÖELÄMÄ VASTAAMAAN MUUTTUVAA MAAILMAA

Myös työvoimapolitiikkaa tulee tarkastella ilmastonäkökulmasta. Jatkuvan oppimisen rinnalle tarvitaan uusia tapoja työllistää ihmisiä, kun hiili-intensiivisten alojen työpaikat häviävät. Keinoja tarvitaan erityisesti siirtymäkauden ylimenovaiheeseen. Valtiolla on tässä prosessissa ensisijainen rooli.

4. TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ JA VAPAA-AIKA

Jotta ihmisten tulevaisuusnäkymät olisi mahdollista turvata muuttuvassa yhteiskunnassa ja työelämässä, tulee julkiselle sektorille asettaa työllistämisvelvoite. Käytännössä tämä tarkoittaa lupaus, että jokaiselle halukkaalle yli 12 kuukautta työttömänä olleelle henkilölle tarjotaan palkkatuettu työpaikka. Työtä tehtäisiin myös ilmaston ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta tärkeissä hankkeissa, kuten luonnonsuojelun parissa. Maaseudulla tällaista työtä on esimerkiksi turvemaiden metsittäminen ja ennallistaminen, jolloin uusilla työpaikoilla torjutaan tehokkaasti ilmastonmuutosta. Vastaavasti kaupungeissa voidaan luoda työtä kiinteistöjen energia- ja jäteneuvonnasta. Myös luontoretkeilyreittien kunnostamisen parista löytyy työtä ympäri Suomen. Työpaikkatakuu on mahdollista yhdistää jatkokouluttautumiseen, jolloin perustulo tarjoaa joustavan mekanismin työn ja kouluttautumisen yhteen sovittamiseen.

Siinä, missä työelämän sääntöjen ja sosiaaliturvan tulee tarjota turvaa muutoksen keskellä, tulee niiden mahdollistaa myös erilaisiin elämänvaiheisiin sopivat ratkaisut. Selvitysten mukaan moni suomalainen kokee, että oman hyvinvoinnin kannalta mahdollisuus vapaa-ajan lisäämiseen tai muunlaiseen työehtojen parantamiseen olisi palkankorotusta tärkeämpää. Reilusti toteutettuna paikallinen sopiminen edistäisi työntekijöiden elämäntilanteeseen sopivien ratkaisujen löytämistä. Paikallinen sopiminen ei kuitenkaan voi olla kiertoilmaus työn hinnan alentamiselle. Sen sijaan paikallinen sopiminen tulee jatkossakin toteuttaa työehtosopimuksen puitteissa hyödyntämällä täysimääräisesti niitä paikallisen sopimisen mahdollisuuksia, joita työehtosopimuksissa on, ja luottamusmiehen kautta. Ihmisillä tulisi työehtosopimusten puitteissa olla lisäksi mahdollisuus valita palkankorotuksen sijaan työajan lyhentäminen ja Suomessa tulee ottaa käyttöön työntekijöiden myötämääräämisoikeus. Myötämääräämisoikeus tarkoittaisi, että mikäli työehtojen ja sopimusten tulkinta riitaantuu, tulkitaan tilanne työntekijän edun mukaisesti, kunnes riidan käsittely on saatu päätökseen. Myös etätyökäytäntöjen laajentaminen lisäisi työelämän joustoja. Lisääntyneet etätyömahdollisuudet helpottavat työn ja muun elämän yhteensovittamista, tarjoavat vapautta asuinpaikan valinnassa ja laskevat liikenteen päästöjä. Jotta johdon ja työntekijöiden palkkoja on mahdollista vertailla paremmin sekä arvioida ylimmän johdon palkitsemisjärjestelmän avoimuutta, on myös palkka-avoimuutta lisättävä.

Kapitalistisen talousjärjestelmän ikuisuusongelma on, että se sivuuttaa rahatalouden ulkopuolisen työn, jolla on yhteiskunnan ja ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätön rooli. Ilmastonmuutos tulee kasvattamaan hoivavastuuta entisestään, kun ilmaston lämmitessä esimerkiksi helleaaltojen riski kasvaa ja sitä kautta terveyshaitat lisääntyvät. On kuitenkin huomioitava, että palkkatyö ei ole yhteiskunnassa ainoaa arvoa tuottavaa toimintaa. Vaikka palkaton uusintava työ ei tuota välitöntä materiaalista lisäarvoa, hyötyy siitä koko yhteiskunta.

4. TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ JA VAPAA-AIKA

Uusintava työ on yhteiskunnalle näkymätöntä, mutta sitä ei tulisi sulkea työvoimapolitiittisten keskustelujen ulkopuolelle. Sen sijaan uusintavaa työn yhteiskunnallinen ja taloudellinen arvo tulisi tunnustaa. Tähän yksi mahdollinen ratkaisu olisi perustulo.

4.4 KOTIMAANMATKAILU

Matkailu on Suomessa merkittävä elinkeino, joka ylläpitää alueiden elinvoimaa ja työllisyyttä. Ala työllistää ympäri Suomea jopa 140 000 henkilöä. Heistä nuorten osuus on 30 prosenttia. Kotimaanmatkailulla on matkailun kokonaispaletissa tärkeä rooli, jota vahvistamalla voimme torjua ilmastonmuutosta sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Kotimaanmatkailun roolia kasvattamalla lentoliikenteen päästöt vähenevät, ja samalla tuetaan alueiden elinvoimaa ja työllisyyttä.

Selvitysten mukaan kotimaanmatkailun osuus matkailukysynnästä on 69 prosenttia, mutta painopiste on ulkomaalaisille kehitettävässä brändissä. Kotimaanmatkailulta vastaava brändi puuttuu. Matkailutoimijat kaipaavat kotimaanmatkailun brändin kehittämisen lisäksi aiempaa tiiviimpää yhteistyötä alan sisällä sekä toiminnan tueksi valtakunnallista koordinaatiota. Luomalla viestintä- ja markkinointikampanjoita, tukemalla alueellista yhteistyötä sekä helpottamalla tiedon löytämistä ja myyntikanavien kehittämistä tuemme kotimaanmatkailun roolin ja kysynnän vahvistumista. Kohteiden saavutettavuuden kannalta keskeistä on myös liikenneyhteyksien kehittäminen. Liikenneyhteyksissä painopisteen tulee olla vähähiilisissä matkustusmuodoissa kuten raideliikenteen kehittämisessä.

Kotimaanmatkailua tukemalla matkailutrendiä voidaan ohjata vähähiilisemmäksi, kun esimerkiksi lentomatkustaminen vähenee. Kotimaanmatkailun kehittäminen on oikeudenmukainen ilmastoteko, joka pienentää matkustamisen päästöjä ja edistää työllisyyttä ympäri Suomen.

4.5 TOIMENPIDESUOSITUKSET

- Tuetaan työntekijöiden lisä- ja uudelleen koulutustautumista uudistamalla sosiaaliturvaa kohti perustuloa, mikä mahdollistaisi jatkuvan oppimisen joustavuuden ja vapauttaisi työvoimapalveluiden resursseja ihmisten yksilöllisempään palveluun.
- Turvataan erilaisten koulutusmahdollisuuksien alueellinen tasa-arvo varmistamalla toisen asteen ja ammattikorkeakoulutuksen alueellinen kattavuus. Priorisoidaan myös jatkuvan oppimisen malleja kehitettäessä alueita, joilla työnteon tavat muuttuvat ja osa vanhoista työpaikoista katoaa.

4. TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ JA VAPAA-AIKA

- Asetetaan julkiselle sektorille työllistämisvelvoite niin, että jokainen halukas yli 12 kuukautta työttömänä ollut saa palkkatuetun työpaikan julkisella sektorilla. Luodaan tätä tavoitetta varten luonnonsuojelujoukot, joissa työtä tehdään ilmaston ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta keskeisissä hankkeissa.
- Mahdollistetaan työehtosopimusten puitteissa ihmisille vapaus valita työajan lyhentäminen palkankorotuksen sijaan.
- Otetaan käyttöön työntekijöiden myötämääräämisoikeus.
- Lisätään etätöiden mahdollisuuksia niillä aloilla, joilla fyysinen läsnäolo ei ole välttämätöntä.
- Lisätään paikallista sopimista tukemaan työelämän joustavuutta siten, että paikallinen sopiminen toteutetaan työehtosopimuksen puitteissa ja luottamusmiehen kautta.
- Nostetaan taiteen ja kulttuurin osuus yhteen prosenttiin valtion budjetista.
- Vahvistetaan peruskoulun taide- ja kulttuurikasvatusta yhteistyössä kuntien sivistystoimen kanssa ja kehitetään peruskoulusta Suomen suurin kulttuurikeskus.
- Kehitetään ei-kaupallista kaupunkitilaa ihmisten ehdoilla. Rajoitetaan kaupunkitilaan myytävien mainosten määrää ja tuodaan mainospaikkojen sijaan julkisiin tiloihin esimerkiksi taidetta.
- Otetaan kaupunkisuunnittelun lähtökohdaksi kaupunkilaisten moninaisuus ja kehitetään monipuolisia tiloja esteettömiksi ja toimiviksi eri ikäryhmien ja sukupuolten tarpeisiin.
- Vahvistetaan kotimaanmatkailun brändiä tukemalla aiempaa tiiviimpää yhteistyötä alan sisällä sekä kehittämällä valtakunnallista koordinaatiota toiminnan tueksi.

5. LIIKENNE

LIIKENNE AIHEUTTAA viidenneksen Suomen ilmastopäästöistä, ja henkilöautoliikenteen osuus on tästä yli puolet. Koska Suomi on sitoutunut puolittamaan liikenteestä lähtöisin olevat päästöt vuoteen 2030 mennessä, tarkoittaa se, että tarvitsemme merkittäviä muutoksia ajoneuvokantaamme ja liikennejärjestelmäämme. Koska ihmisten liikkumistarpeet ovat erilaisia Punavuorella ja Pudasjärvellä, tarvitaan eri puolella Suomea erilaisia ratkaisuja. Liikkumisen vähäpäästöisyyttä tulee edistää niin tiiviisti asutuissa kaupungeissa, haja-asutusalueilla kuin kaupunkien välisessä liikenteessä. Ratkaisujen on paitsi vähennettävä päästöjä myös parannettava ihmisten arkea, aivan kaikkialla Suomessa. Kuten muillakin yhteiskunnan alueilla myös liikenteessä nykyistä vähäpäästöisemmän elämäntavan rakentaminen vaatii pelkkien yksilöiden valintojen sijaan valtiotason rakenteellisia muutoksia, toimia ja mahdollistamista. Ilmastoystävällinen liikkuminen on tehtävä houkuttelevaksi ja mahdolliseksi kaikille tulotasoon tai asuinpaikkaan katsomatta.

5.1 ILMASTOKESTÄVÄ AUTOILU

Liikkumisen on oltava kaikkialla Suomessa helppoa ja mutkatonta. Joissain osissa Suomea yksityisauto on välttämätön väline liikkumiseen, kun taas toisaalla on helppo suosia muita liikkumismuotoja. Joukkoliikenteestä on tehtävä aidosti houkutteleva vaihtoehto yksityisautoilulle, mutta samat keinot eivät toimi kaikkialla – eri alueiden parhaita ratkaisuja on etsittävä paikallisesti.

5. LIIKENNE

Joissain osissa Suomea yksityisauto on välttämätön väline liikkumiseen, mutta esimerkiksi sähköauton ostaminen vaatii tällä hetkellä hyvää tulotasoa eikä ole sen takia kaikille mahdollista. Siksi vasemmistoliitto vaatii nykyistä tuntuvampaa tukea niin sanotulle kaasu- ja etanolikonversiolle. Se tarkoittaisi, että valtio tukisi taloudellisesti riittävän suurella summalla kaikkia halukkaita muuttamaan oma autonsa kestävästi tuotetulla biokaasulla toimivaksi. Kaasukonversio on paras ja nopein mahdollinen tapa muuttaa autoilua nykyistä ilmastoystävällisemmäksi sillä siirtymäkaudella, jonka koko maan autokannan sähköistäminen vie. Biokaasulla on suuri potentiaali myös haja-asutusalueiden ammattiliikenteessä, jota on henkilöliikennettä vaikeampi sähköistää.

Suurissa kaupungeissa auto ei ole kuitenkaan kaikille välttämättömyys. Silti yksityisautoilua suositaan: tutkimusten mukaan Helsingissä jopa puolet 1–2 kilometrin matkoista kuljetaan autolla. Koska kaupunkialueella on mahdollista liikkua myös muilla tavoin, voidaan liikenteen päästöjä vähentää ottamalla käyttöön kaupunkialueiden ruuhkamaksu, joista esimerkiksi Ruotsissa on positiivisia kokemuksia. Kaupunkialueilla autotonta liikkumista voidaan lisätä tehostamalla joukkoliikennettä kehyskunnista ja kehittämällä liityntäpysäköintiä. Päästöjen vähentämisen näkökulmasta bensaveron korottaminen on välttämätöntä. Veronkorotus tulee kuitenkin kompensoida keski- ja pienituloisille esimerkiksi hiiliosingolla, joka on tapa kompensoida päästöverojen korotuksia jakamalla verotuotot tasasuuruksena summana kuukausittain takaisin kansalaisille. Bensaverokorotusten alueellisesti epätasa-arvoistavaa vaikutusta voidaan torjua myös verojärjestelyillä: Suomessa voitaisiin ottaa mallia esimerkiksi Ruotsista, jossa tulovero on haja-asutusalueilla pienempi.

Samalla kun ratkaisut tehdään alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisesti on huomioitava, että päästöistä, jotka perustuvat todellisen tarpeen sijaan kulutustottumukseen, tulee myös maksaa: Jos on varaa maksaa uudesta autosta, on varaa maksaa sen aiheuttamista päästöistä. 2010-luvulla katumaasturien kasvanut suosio on ollut globaalien päästöjen kasvun toiseksi suurin syy. Katumaasturi ei ole ihmisoikeus, eikä hiilinegatiivisessa yhteiskunnassa ole tilaa päästö-öykkäroinnille. Uusimpien autojen päästörajoja tulee kiikentää ja suuripäästöisimpien autojen verotusta kiristää voimakkaasti. Myös uusien bensiini- ja dieselautojen myynti tulee kieltää vuoteen 2035 mennessä. Työsuhdeautoilua tulee muuttaa nykyistä ilmastokestävämpään suuntaan suosimalla sähkö- ja kaasuautoja esimerkiksi luomalla täyssähkö- ja kaasuautoille työsuhde-edun kautta käytettyjen autojen markkinat.

5.2 SIIRRETÄÄN SUOMI ILMASTA RAITEILLE

Lentämisestä aiheutuvat päästöt vapauttavat hiilidioksidia suoraan ilmakehään, ja lentoliikenteen globaalit ilmastovaikutukset kattavatkin 2–3 prosenttia kaikista

5. LIIKENNE

ihmisen aiheuttamista suorista hiilidioksidipäästöistä. Lentoala kasvaa edelleen, ja tulevan 20 vuoden aikana matkustajamäärien odotetaan kaksinkertaistuvan. Trendi näkyy myös paikallisesti, sillä 20 viime vuoden aikana suomalaisten tekemät lentomatkat ovat tuplaantuneet. Suurin osa näistä lennoista on vapaa-ajan matkoja, mutta myös työmatkat kattavat osan kasvusta. Koronakriisi viimeistään osoitti, että työmatkalennoille on usein tarjolla toimivia vaihtoehtoja: etäkokouskäytäntöjen kehittäminen voi monessa tilanteessa toimia paitsi ilmastoystävällisenä myös matkustamista edullisempänä vaihtoehtona ja säästää siten ihmisten aikaa ja yritysten varoja.

Lentämisessä ei ole kyse asumisen tai ravinnon kaltaisesta perustarpeesta, vaan pitkälti niin sanotuista luksuspäästöistä. Koska lentoliikenne on globaali ilmiö, tulisi lentämisen päästöihin puuttua kansainvälisillä toimenpiteillä. Vasemmistoliiton tavoite onkin edistää EU-tasoista kerosiiniveroa. Ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä aikaa ei kuitenkaan ole hukattavaksi. Koska päätöksiä voidaan tehdä myös kansallisesti, on Suomella mahdollisuus toimia globaalina esimerkkinä ja ottaa käyttöön päästöpohjainen lentovero tavara- ja henkilökuljetuksille. Jälkimmäisessä verotuksen painon tulee olla runsaasti lentävissä suurituloisissa.

Kotimaan markkinoilla lentämisen vähentämistä voidaan tukea tehokkaasti kehittämällä raideliikennettä. Ilmastoystävällinen junalla kulkeminen on tehtävä houkuttelevaksi ja mahdolliseksi kaikille tulotasoon tai asuinpaikkaan katsomatta. Nykyisellään junamatkustamisen korkea hinta saa monet valitsemaan kotimaan matkoilla mieluummin auton kuin junan, ja nelihenkiselle perheelle voi tulla edullisemmaksi lentää viikoksi kaupunkilomalle Keski-Eurooppaan sen sijaan, että matkustaisi samaksi ajaksi junalla Lappiin. Tämä epäsuhta on muutettava ja junamatkailusta tehtävä aidosti taloudellisesti mahdollista kaikille, ei harvoille.

Ihmisten lisäksi raiteilla on saatava liikkumaan myös nykyistä enemmän rahtiliikennettä. Se edellyttää raideliikenteeseen panostamista, kuten infrakorjausinvestointien osuuksien kasvattamista, ratapihojen toimivuuden kehittämistä, kaksoisraiteiden ja nopeiden yhteyksien pitkäjänteistä suunnittelua sekä satsaamista perusväylänpitoon ja kehittämishankkeisiin. Esimerkiksi pääradalla eli niin kutsutulla Suomi-radalla kaksoisraiteet on ulotettava Ouluun saakka, ja tunnin junaa Helsinki–Turku-välillä on edistettävä. Myös itään suuntautuva raideliikenne on henkilökuljetusten ja tavaraliikenteen näkökulmasta keskeinen kehittämiskohde. Nopeampien idän raideyhteyksien osalta tärkeintä on Karjala Savon ratojen peruskorjaus ja kaksoisraide. Panostusten on ulotuttava myös poikittaisratoihin sekä vähäliikenteisiin ratoihin, jolloin tuetaan alueellista tasa- arvoa ja liikkumisen vähäpäästöisyyttä ympäri Suomen. Samoin tulisi kehittää liityntäpysäköinnin mahdollisuutta: kun oma auto on mahdollista pysäköidä vaivattomasti raideliikenteen läheisyyteen, voi autolla taittaa vain välttämättömän matkan ja jatkaa määränpäähän

5. LIIKENNE

junalla. Raideinfrastruktuurin suunnittelussa on kuitenkin varmistettava, ettei korvaamattomia luontoalueita vaaranneta.

5.3 KEVYT LIIKENNE – KÄVELY JA PYÖRÄILY

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen keinot ovat erilaisia maalla ja kaupungissa. Haja-asutusalueilla pitkien matkojen taittamiseen tarvitaan jatkossakin autoa, mutta kaupunkialueella pyöräily voi monissa tapauksissa korvata yksityisautoilun – tutkimusten mukaan pyörä on Helsingissä nopein liikenneväline alle viiden kilometrin matkoilla. Pyöräilyn edistäminen edellyttää kuitenkin pyörätieverkostojen kehittämistä. Selvitysten mukaan kuntakohtaisilla kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmilla on ollut ratkaiseva rooli kevyen liikenteen kulkumuotojen suosion kasvamiseen. Niissä kunnissa, joissa pyöräily ja kävely ovat lisääntyneet, on työtä tehty nimenomaan edistämishjelmien kautta.

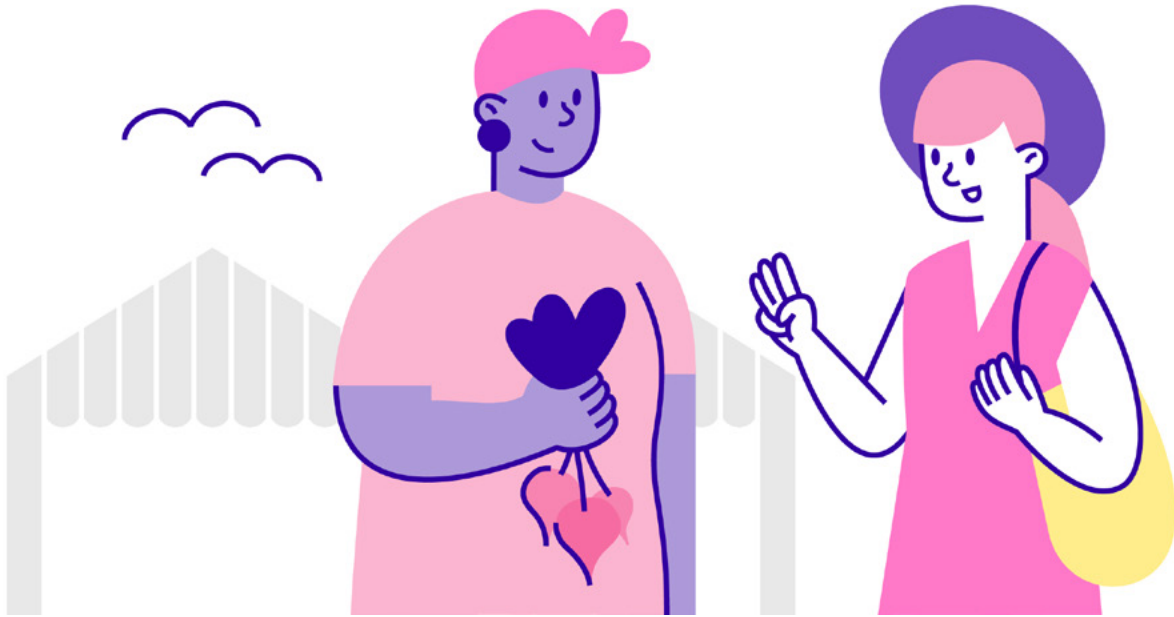
Pyöräily-ystävällistä kaupunkia luodaan liikenneinfran kehittämisen lisäksi myös kaupunkisuunnittelulla. Kuntien välistä yhteistyötä ja parhaiden käytäntöjen jakamista tulee lisätä merkittävästi. Keskusta-alueilla kävelykatujen lisääminen ja jalkakäytävien leventäminen tekevät jalankulun houkuttelevaksi. Talvipyöräilyä voidaan edistää kehittämällä pyöräväylien talvihoidon menetelmiä, kuten käyttämällä aurauksen ja hiekoituksen sijaan harjasuolausta, jossa lumi poistetaan harjaamalla ja liukkautta ehkäistään liuossuolalla. Tämä lisää paitsi pyöräilyväylien käytettävyyttä myös turvallisuutta, sillä hiekoitussepele altistaa pyöräilijät kaatumisille. Lisäksi on syytä tarkastella auraamisjärjestystä ja priorisoida talvisin kevyen väylän liikenteen auras alueilla, joissa kevyen liikenteen väylät ovat aktiivisessa käytössä myös talvisin. Kävely- ja pyöräilyinfraa suunniteltaessa on otettava huomioon esteettömyyskysymykset, jolloin helpotetaan kävelyn ja pyöräilyn lisäksi myös esimerkiksi rollaattoreilla, pyörätuoleilla ja lastenvaunujen kanssa liikkumista. Pyöräily tulee ottaa huomioon myös työsuhdeliikkumista kehitettäessä.

5.4 TOIMENPIDESUOSITUKSET

- Vähennetään yksityisautoilua kaupunkialueilla ottamalla käyttöön kaupunkialueiden ruuhkamaksu, tehostamalla joukkoliikennettä kehyskunnista ja kehittämällä liityntäpysäköintiä.
- Nostetaan polttoaineverotuksen hiilidioksidikomponenttia, jotta ympäristöystävällisten polttoaineiden käyttö olisi halvempaa kuin fossiilisten, ja kompensoidaan veronkorotus keski- ja pienituloisille sekä haja-asutusalueella asuville ihmisille esimerkiksi hiiliosingolla tai tuloveronkevennyksillä.

5. LIIKENNE

- Nostetaan biokaasutuotannon volyyymiä pitkäjänteisellä ja ennakoitavalla politiikalla ja tuetaan biokaasun investointikustannuksia.
- Kiristetään uusimpien autojen päästörajoja ja suuripäästöisimpien autojen verotusta.
- Kielletään uusien fossiilisten bensiini- ja dieselautojen myynti vuoteen 2035 mennessä.
- Luodaan täyssähkö- ja kaasuautoille työsuhde-edun kautta käytettyjen autojen markkinat.
- Tuetaan sähkölataus- kuin biokaasuinfrastruktuurin rakentamista, MaaS-palveluiden kehittämistä, sähkö- ja biokaasuautojen hankintaa sekä etanoli- ja kaasukonversioita.
- Muutetaan alueellista kuljetustukea siten, että se huomioi kasvihuonekaasupäästöt.
- Otetaan käyttöön päästöperustainen lentovero henkilö- ja tavarakuljetuksille.
- Asetetaan tavoitteeksi, että junaliikenne on kotimaassa kaikissa tilanteissa lentämistä houkuttelevampaa ja siirretään rahtiliikennettä enenevässä määrin raiteille. Panostetaan raideliikenteeseen monipuolisesti ja ulotetaan panostukset myös poikittaisratoihin sekä vähäliikenteisiin ratoihin.
- Tuetaan pyörätieverkostojen kehittämistä valtakunnallisesti kokoamalla yhteen kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmat niistä kunnista, joissa kävelyä ja pyöräilyä on lisätty onnistuneesti nimenomaan edistämishjelmien kautta.
- Nostetaan kevyen liikenteen investointien valtion osuus 100 miljoonaan euroon vuodessa.
- Kehitetään kaupunkisuunnittelua pyöräilyn näkökulmasta ottamalla mallia pyöräily-ystävällisten maiden ja kaupunkien toimivista ratkaisuksista. Esimerkiksi Kööpenhaminassa pyöräilyn edistämistä on toteutettu monipuolisesti ja innovatiivisesti.
- Edistetään talvipyöräilyä kehittämällä pyöräväylien talvihoidon menetelmiä ja priorisoimalla talvisin kevyen väylän liikenteen avaruusalueilla, joilla kevyen liikenteen väylät ovat aktiivisessa käytössä myös talvisin.

6. MAASEUTU ILMASTORATKAISUJEN LÄHTEENÄ

MAATALOUEDELLA JA ruokailutottumuksilla on suuri rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä. Maatalouden osuus Suomen päästöistä on noin viidennes, ja myös suomalaisten kotitalouksien hiilijalanjäljestä 20 prosenttia muodostuu ruoasta. Sillä, mitä syömme ja miten ruokamme tuotamme, on siis suuri merkitys ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta. Ilmastoystävällisen ruoan valinta ei kuitenkaan saa jäädä yksittäisten ihmisten harteille, vaan sen valitsemisesta on tehtävä mahdollista ja houkuttelevaa kaikille. Terveellisten ja ilmastoviisaiden valintojen tulisikin olla mahdollisia kaikille tulotasosta riippumatta.

Ilmastonmuutoksen torjumisen näkökulmasta maatalousmaassa ja metsissä piilee valtavia mahdollisuuksia. Maanviljelijöillä ja metsänomistajilla on kaikki mahdollisuudet nousta reilun siirtymän ilmastosankareiksi, mutta se vaatii valtion tukea. Turpeen energiakäytöstä tulee luopua, ja samalla on turvattava alan työntekijöiden tulevaisuus. Metsien hakkuukiertoa tulee pidentää, ja metsänomistajia tulee palkita hiilinielujen kasvattamisesta. Maatalouden on tulevaisuudessa tuotettava ruoan lisäksi ympäristöhyötyjä, ja työn hyötyjen on konkretisoiduttava tuottajan tuloissa. Tässä luvussa esitämme, miten maaseutu on mahdollista valjastaa ilmastotyön eturintamaan niin, että siitä hyötyvät sekä ympäristö että ihmiset.

6. MAASEUTU ILMASTORATKAISUJEN LÄHTEENÄ

6.1 MAATALOUSMAASTA HIILINIELUJA – MAANVILJELIJÄT ILMASTOSANKAREINA

Maatalousmaassa piilee suuri käyttämätön potentiaali ilmastonmuutoksen hillintään. Nykyisellään maatalousmaat ovat päästölähde, mutta jokaisesta suomalaisesta maanviljelijästä voi tulla ilmastosankari, joka ruoantuotannon ohella sitoo hiilidioksidia ilmakehästä. Tämä edellyttää, että kotimainen maatalous pysyy kannattavana elinkeinona ja työn luoma arvo näkyy tuottajan tuloissa.

Poliittisen ohjauksen tulee kannustaa maatalousmaan hiilen määrän kasvattamiseen ja ylläpitämiseen sekä monimuotoisuuden lisäämiseen. Tavoitteeseen päästään vahvistamalla maatalouden ympäristötukijärjestelmän rahoitusta ja kohdentamalla toimenpiteitä niihin keinoihin, jotka on todettu tehokkaimmiksi. Tuoreiden tutkimusten mukaan suurin osa tällä hetkellä käytössä olevista keinoista on tehottomia, mutta uuden tiedon avulla toimenpiteitä voidaan kohdentaa paremmin. Samalla fossiilituet tulisi poistaa maatalouden energiaveropalautuksen piiristä ja kohdentaa vapautuvat varat maataloussektorin energiatehokkuuden parannuksiin ja uusiutuvan energian investointeihin. Lisäksi Suomessa tulisi ennakkoluulottomasti pilotoida hiiliviljelyn päästömarkkinoita ja tarkastella mekanismien toimivuutta.

Suomen maataloussektorin ilmastopolitiikan keskeisin kysymys on turvemaiden kohtelu. Turvepeltojen päästöjä voidaan pienentää muun muassa vähentämällä turvepeltojen muokkaamista, lopettamalla yksivuotisten kasvien viljely, lisäämällä kasvipeitteisyyttä, lyhentämällä paljaan maan kautta ja nostamalla pohjaveden pintaa säätösaloajituksen avulla. Tehokkaimpien toimenpiteiden toteuttamisen tulisi olla nykyisten turvepeltojen lähtökohtainen tukiehto, joskin muutoksessa tulee huomioida siirtymäajat. Samalla uusien turvepeltojen raivausta tulisi estää rajaamalla ne maataloustukien ulkopuolelle sekä asettamalla muita rajoitteita kuten raivausmaksuja. Sen sijaan käytöstä poistuvien turvepeltojen ennallistamista tai metsittämistä tulisi tukea.

Ilmastonmuutos tulee muuttamaan myös maailman maatalousmarkkinoita. Pelkästään tästä syystä maatalousmaan hiilensidonnan lisääminen on suositeltavaa, sillä se lisää maaperän tuottavuutta ja siten Suomen ruoantuotannon omavaraisuutta. Huoltovarmuuden parantamiseksi myös Suomen valkuaisainetuotannon omavaraisuutta ja viljelykasvien monipuolisuutta tulee lisätä.

6.2 METSÄT ILMASTONMUUTOKSEN RATKAISUNA

Suomessa arvioidaan olevan yli 600 000 metsänomistajaa, joiden hallussa on yli 70 prosenttia maamme metsien pinta-alasta. Suomalaisilla on aina ollut

6. MAASEUTU ILMASTORATKAISUJEN LÄHTEENÄ

kulttuurisesti ja taloudellisesti omaleimainen suhde metsiin, mutta viime aikoina kasvanut ymmärrys hiilinielujen merkityksestä on muuttanut metsistä käytävää keskustelua. Metsät ovat ja tulevat olemaan Suomen tärkein hiilinielu, joiden ylläpito, hoito ja kasvattaminen ovat oleellisessa osassa ilmastonmuutoksen torjunnassa. Tämä asettaa uusia vaatimuksia ja toiveita metsänomistajille, joita kaikkia ei ole helppoa täyttää ilman hetkellisiä tulonmenetyksiä. Siksi metsänomistajia tulee tukea ilmastotyössä.

Yksityismetsien vahvistamiseen on kaksi keskeistä keinoa. Ensimmäinen on tukea metsänomistajia taloudellisesti hakkuukierron kasvattamisesta, mikä vahvistaa hiilinieluja ja tuottaa enemmän järeämpää tukkipuuta, jota voidaan ohjata pitkäikäisiin puutuotteisiin kuten rakennuksiin. Hakkuukierron pidentäminen tarjoaisi lääkkeen Suomen metsäteollisuuden jalostusasteen nostoon, sillä viime vuosina lyhytikäisten massa- ja paperiteollisuuden tuotteiden tuotanto on kasvanut pitkäikäisiä puutuotteita nopeammin, mikä ei ole ilmastonäkökulmasta kestävä vaihtoehto. Toinen keino on tukea jatkuvaan kasvatukseen siirtymistä suometsissä, joissa metsän jatkuva kasvatusta on tutkimusten mukaan keskeinen keino kasvihuonekaasu- ja vesistö päästöjen vähentämiseen.

Nykyistä alhaisempien metsänuudistuskustannusten seurauksena jatkuva kasvatusta on monesti pitkällä tähtäimellä metsänomistajille avohakkuuta taloudellisempi vaihtoehto, mutta melko uutena metsänhoitomenetelmänä se herättää metsänomistajien keskuudessa epäilyjä. Epäilyistä huolimatta jatkuvan kasvatuksen suosio on viime vuosina kasvanut ja menetelmän käyttöönottoa tulee tukea edelleen, jotta laajempaa käyttöönottoa voidaan edistää. Kestävien kannusteiden ohella julkisia metsähoidon tukia tulee uudistaa niin, että ilmasto- ja monimuotoisuusnäkökulmat huomioidaan tuen kriteereinä huomattavasti nykyistä paremmin. Lisäksi turvemailla tulee lopettaa kunnostus- ja täydennysojitukset. Metsien hoidossa valtion tulee näyttää esimerkkiä yksityisomistajille. Valtion metsiä tulee hoitaa tavalla, jolla monimuotoisuus ei kärsi, vaan vahvistuu. Valtion metsille tulee asettaa hiilinielutavoite, joka elää yksityisomisteisten metsien käytön mukaan ja näin varmistaa Suomen metsien hiilinielujen kasvun. Lisäksi valtion omistamissa suometsissä tulee siirtyä jatkuvaan kasvatukseen.

Myös Euroopan unionilla on merkittävä vaikutus suomalaiseen metsäpolitiikkaan. Vuodesta 2021 alkaen Euroopan ilmastopolitiikkaan sisällytetään niin sanotun LULUCF-asetuksen kautta maankäyttösektorin päästöt, mikä luo raameja metsien käytölle Suomessa. EU:n maankäyttösektorin ilmastopolitiikka tulee nyt ja jatkossa suunnitella niin, että se edistää meillä ja muualla metsäkadon torjuntaa, vähentää maaperän päästöjä sekä vahvistaa hiilinieluja niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä. [6]

6.3 TURPEEN ENERGIÄKÄYTÖSTÄ KOHTI KESTÄVIÄ RATKAISUJA

Turpeen energiäkäytöstä irtaantuminen on yksi kustannustehokkaimmista tavoista vähentää Suomen kasvihuonekaasupäästöjä. Turpeella on tuotettu lähivuosina vain noin viisi prosenttia Suomen energiatarpeesta, mutta siitä huolimatta turpeentuotanto ja energiäkäyttö kattoivat yhteensä noin 13,5 prosenttia kaikista päästöistä vuonna 2017. Energiaturve työllistää suoraan 2 300 ihmistä. Kun epäsuorat työpaikat otetaan huomioon, on työllistävä vaikutus noin 4 200 työvuotta. Turpeen energiätuotanto on täysin riippuvainen sen alemmasta verokannasta, jota valtio tukee vielä vuonna 2020 jopa 196 miljoonalla eurolla. Suuntaamalla tuet uudelleen, voidaan tilalle saada uusia, vihreitä työpaikkoja.

Ilmastonmuutoksen tehokas torjunta edellyttää turpeen energiäkäytön ja kaivuun lopettamista. Siksi turpeen energiätuotannosta tulee luopua hallitusti 2030-luvun alkuun mennessä poistamalla verotuki asteittain. Muutoksen on kuitenkin oltava reilu – valtion on huolehdittava, että alalla työskentelevät ihmiset saavat tukea uudelleentyöllistymiseen ja -kouluttautumiseen. Oikeudenmukaisuus taataan tukemalla paikallisia energiayhtiöitä polttolaitosten uudistamisessa ja määrittelemällä muutokselle siirtymäajat niin, että turvetta korvataan mahdollisimman paljon ei- polttoon perustuvilla ratkaisuilla. Vanhan elinkeinon kadotessa ihmisiä tulee tukea resursoimalla turvetuotantoalueiden elinkeinoelämän uudistumiseen ja työntekijöiden uudelleenkouluttautumiseen. Mallia muutokselle tulee hakea esimerkiksi Espanjan hiilikaivoksilta, jossa hallitus ja ammattiyhdistysliike tekivät ansiokkaasti yhteistyötä tuotannon lakkauttamisessa. Rahoitusta siirtymään voidaan hakea EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta. Valtio voi auttaa tuottajia siirtymävaiheessa myös ostamalla turvetuotantoalueen itselleen ja ennallistaa ja tai metsittää alueen.

Turpeen energiäkäytön lopettamisen ohella tulee tunnustaa, että “kestäviä” turvetuotteita ei ole olemassakaan – myös ympäristöturpeen nosto aiheuttaa aina kasvihuonekaasu- ja vesistö päästöjä sekä tuhoaa suon ekosysteemin. Tämän vuoksi myös ympäristöturvetuotteille on etsittävä korvaavia raaka-aineita. Esimerkiksi kasvualustana hyödynnettävälle turpeelle löytyy jo useita vaihtoehtoja.

6.4 LISÄTÄÄN JULKISIIN HANKINTOIHIN KASVISPAINOTTEISTA LÄHIRUOKAA

Suomalaisen kulutuksen ilmastovaikutuksista noin viidesosa syntyy ruoantuotannosta ja -kulutuksesta. Kasvisperäisten tuotteiden hiilijalanjälki on useimmiten lihaa pienempi, mutta myös satokausilla ja tuotantotavoilla on väliä – esimerkiksi kasvihuonetuotteiden ilmastovaikutus voi olla talvisin jopa 75

6. MAASEUTU ILMASTORATKAISUJEN LÄHTEENÄ

prosenttia suurempi kuin kesäisin, joskin uusiutuvan energian käyttö pienentää päästökuormaa. Kokonaisuutena ruoan ilmastovaikutuksia on helpointa pienentää suosimalla ilmastokestäviä elintarvikkeita ja ruoantuotantotapoja.

Ilmastokestävä ruokailu suunnitellaan ja rakennetaan ilmastopäästöt huomioiden suosimalla lähellä tuotettua, ympäristökestävää ja kasvispainotteista lähiruokaa. Vasemmistoliiton tavoite on, että näistä painopisteistä tulee jatkossa julkisten hankintojen ja ruokailujen ykkösprioriteetti.

Julkisten ruokapalveluiden ilmastokestävyyttä lisätään kiinnittämällä huomiota raaka-aineisiin, ruoantuotantoon sekä tuotannon energiaratkaisuihin. Ruokapalveluiden ilmastokestävyys kasvaa lihatuotteita vähentämällä, salaattipöydän tuotevalikoimaa suunnittelemalla, lähiruokaa, kotimaisia juureksia ja kausituotteita suosimalla sekä ottamalla selvää kasvihuonetuotannon energiaratkaisuista. Lisäksi tutkimukset osoittavat, että kasvisten osuuden kasvattamisella ja lihatuotteiden vähentämisellä on positiivisia terveysvaikutuksia, joten kasvispainotteinen ruokavalio on kannattavaa myös kansanterveyden näkökulmasta.

Kasvispainotteisen lähi- ja kausiruoan suosiminen ei ole ainoastaan ilmasto- ja terveysteko: lähiruoan suosiminen kasvattaa ravinto-omavaraisuutta ja edesauttaa näin maataloudessa ja elintarviketeollisuudessa kotimaisten työpaikkojen säilymistä. Ruokapolitiikan tavoitteena tulisikin olla kasviproteiinilähteiden monipuolistaminen sekä alkutuotannon että jalostettujen elintarvikkeiden osalta, mikä edellyttää tuki- ja innovaatiopolitiikan kohdistamista kasviproteiinituotteiden kehittämiseen. Näin myös ruoantuotantoa ja -kulutusta voidaan siirtää kasvipohjaiseen suuntaan kotimaisin voimin. Siitä kiittävät niin ympäristö, talous kuin kansanterveyskin.

6.5 TOIMENPIDESUOSITUKSET

- Vahvistetaan maatalouden ympäristötukijärjestelmää ja kohdennetaan resursseja toimenpiteisiin, jotka on todettu tehokkaimmiksi. Painotetaan ilmastotavoitteissa turvapeltoihin suuntautuvia toimenpiteitä.
- Luovutaan maatalouden energiaveropalautustenksien fossiilituista ja kohdennetaan vapautuvat varat maataloussektorin energiatehokkuuden parantamiseen ja uusiutuvan energian investointeihin.
- Pilotoidaan ennakkoluulottomasti erilaisia ansaintamalleja ja taloudellisia kannusteita hiiliviljelylle Suomessa.
- Lisätään valkuaisainetuotannon omavaraisuutta ja monipuolisuutta, ja tuetaan kasviproteiinituotteiden kehitystä koko tuotantoketjun osalta.
- Pidennetään metsien hakkuukiertoa tukemalla metsänomistajia hakkuukierron kasvattamisesta.
- Tuetaan jatkuvaan kasvatukseen siirtymistä suometsissä.

6. MAASEUTU ILMASTORATKAISUJEN LÄHTEENÄ

- Uudistetaan julkisia metsähoidon tukia siten, että tuen kriteereinä huomioidaan nykyistä paremmin ilmasto- ja monimuotoisuusnäkökulmat.
- Asetetaan valtion metsille hiilinielutavoite, joka elää yksityisomisteisten metsien käytön mukaan ja varmistaa Suomen hiilinielujen kasvun. Suositaan valtion metsissä jatkuvaa kasvatusta.
- Luovutaan turpeen energiatuotannosta hallitusti 2030-luvun alkuun mennessä ja tuetaan prosessissa turvetta hyödyntävien alueiden elinkeinoelämän ja energiantuotannon uudistumista sekä työntekijöiden uudelleentyöllistymistä ja -kouluttautumista.
- Etsitään kasvuturpeen tilalle korvaavia, ekologisia ja uusiutuvia raaka-aineita.
- Priorisoidaan julkisissa hankinnoissa ja ruokailuissa lähellä tuotettua, ympäristökestävää ja kasvispainotteista lähiruokaa. Lisätään julkisten ruokapalveluiden ilmastokestävyttä kauttaaltaan kiinnittämällä huomiota raaka-aineiden lisäksi myös ruoantuotantoon sekä tuotannon energiaratkaisuihin.
- Selvitetään mahdollisuutta alentaa kasvisten ja juureksien arvonlisäverokantaa.

7. ILMASTOKESTÄVÄ ASUMINEN JA RAKENTAMINEN

RAKENNUKSET KATTAVAT noin 40 prosenttia Suomen energian loppukäytöstä ja tuottavat jopa 30 prosenttia maamme kasvihuonekaasupäästöistä. Rakennusten lämmitykseen sen sijaan kuuluu kaikesta Suomessa käytetystä energiasta 27 prosenttia, josta asuinrakennusten osuus on 20 prosenttia. Asumisessa ja rakentamisessa piileekin ilmastonmuutoksen torjumisen näkökulmasta mittava potentiaali. Uusia rakennuksia on mahdollista suunnitella vähäpäästöisiksi, mutta lisäksi vanhemman rakennuskannan ilmastovaikutuksia on mahdollista keventää. Esimerkiksi kaukolämpöä hyödyntävissä kerrostaloissa lämmön talteenotolla voitaisiin saavuttaa taloyhtiötasolla jopa 40 prosentin säästöt. Aurinkoenergian ja puhtaan kaukolämmön hyödyntäminen ovatkin keskeisiä keinoja vähentää asumisen hiilijalanjälkeä. Myös suurissa kaupungeissa on mahdollista siirtyä puhtaaseen ja fossiilivapaaseen kaukolämpöjärjestelmään. Kaukolämpöä voidaan toteuttaa puhtaasti lämpöpumpuilla, aurinkopaneeleilla ja lämpövarastoilla. Lämpöpumppuja voitaisiin sijoittaa erilaisiin rakennuksiin, kuten toimistotaloihin, konesaleihin, kauppakeskuksiin, kouluihin, taloyhtiöihin ja yrityksiin. [7]

Rakennuksen hiilijalanjälkeä tarkasteltaessa on otettava huomioon rakennuksen elinkaarivaikutus, joka alkaa rakennusmateriaalien valmistamisesta. Esimerkiksi sementin ja teräksen tuotantoketjuissa syntyy huomattava määrä päästöjä, kun taas puurakentaminen sitoo hiiltä ja on lisäksi sisäilman näkökulmasta terveellinen vaihtoehto. Rakennuskannan parantaminen ja lämmitystapojen muutokset ovat erityisesti yksittäisille kotitalouksille suuria investointeja, joiden toteuttamiseen kaikilla ei ole samanlaisia taloudellisia mahdollisuuksia. Kohdistuvatpa muutokset sitten omakotitalojen lämmitystapoihin, uusiin rakennustekniikoihin tai vanhan rakennuskannan parantamiseen, on pidettävä huoli siitä, että muutokset ovat mahdollisia kaikille tulotasosta riippumatta – oikeus ilmastokestävään ja energiatehokkaaseen asumiseen kuuluu kaikille.

7.1 TUETAAN ÖLJYLÄMMITYKSESTÄ LUOPUMISTA

Asuntojen lämmitystavoista öljylämmitys on kaikkein suuripäästöisin. Kerros- ja rivitaloissa öljylämmitystä onkin koko 2010-luvun ajan korvattu kaukolämmöllä, kun taas omakoti- ja paritaloissa maalämmöllä on ollut suurempi

7. ILMASTOKESTÄVÄ ASUMINEN JA RAKENTAMINEN

rooli. Vaikka öljylämmityksestä pois siirtymisellä saavutettaisiin merkittäviä päästövähennyksiä lyhyessä ajassa, käytetään öljyä edelleen omakotitaloissa runsaasti – arviolta yli 150 000 suomalaiskotia lämpenee edelleen pääosin öljyllä. Jotta asumisen lämmityksestä juontuvat päästöt saataisiin alas, on öljystä päälämmönlähteenä luovuttava vuoteen 2025 mennessä.

Öljylämmityksestä luovuttaessa on pidettävä huoli, että lämmitysmuodon vaihtaminen toteutetaan oikeudenmukaisesti yksittäisten kotitalouksien taloudellinen tilanne huomioiden. Öljylämmitteisten talojen asukkaat ovat usein eläkeikäisiä ja asuntojen arvo olematon. Omana investointina öljylämmityksen vaihtaminen voi olla taloudellisesti mahdotonta myös monille pienituloisille. Lämmitysjärjestelmän muutos ei myöskään välttämättä tunnu houkuttevalta, vaikka se olisikin taloudellisesti mahdollista. Jotta öljystä luopuminen tapahtuisi sosiaalisesti oikeudenmukaisesti, on lämmitysjärjestelmän muuttamiseen asetettava jatkuva tuki, joka mahdollistaa investoinnin ja kannustaa erityisesti uusiutuviin energialähteisiin perustuviin lämmitysratkaisuihin. Hallituskaudet ylittävällä tuella tulee rohkaista öljylämmityksestä luopumiseen kokonaan, mutta joissain tapauksissa vaihtoehto voi olla myös öljyn osittainen korvaaminen. Lisäksi lämmitystapamuutoksen edellyttämään lainaan on saatava valtion takaus. Tällöin pienituloisten on mahdollista luopua öljystä kustannusneutraalisti, sillä lainaa maksettaessa lämmityslaskut pienenevät, mitä kautta lämmitystapamuutos on pitkällä aikavälillä kotitalouksille taloudellisesti kannattavaa.

7.2 RAKENNUSKANNAN PÄÄSTÖT ALAS

Uudet rakennukset ovat huomattavasti vanhoja energiatehokkaampia, mutta rakennuskanta uusiutuu vain noin 1–2 prosentin vuosivauhtia. Asumisen elinkaarivaikutusten näkökulmasta keskeistä onkin parantaa jo olemassa olevan rakennuskannan vähäpäästöisyyttä ja energiatehokkuutta. Samalla myös paikallisen uusiutuvan energiantuotannon, kuten puhtaan kaukolämmön, aurinkoenergian ja tuulivoiman merkitys kasvaa. Tekniset ratkaisut energiatehokkuuden sekä uusiutuvan energian lisäämiseen ovat jo olemassa, ja rakennusten elinkaaren näkökulmasta ne ovat myös usein verrattain edullisia. Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että energiatehokkuus ei vaaranna sisäilman laatua. Päinvastoin: energiatehokkaissa rakennuksissa sisäilman laatu on parempi kuin verrokeissa, joskin on varmistettava, että uudis- ja korjausrakentamisen laatu on kohdallaan ja rakennusten talotekniikka toimii tarkoitettulla tavalla käytön aikana. [8] Lisäksi energiatehokkuuden ja paikallisen uusiutuvan energiantuotannon lisääminen sisältää merkittävän työllisyyspotentiaalin.

Rakennusten energiatehokkuuden, paikallisen uusiutuvan energiantuotannon sekä alan liiketoiminnan kasvattamiseksi kaikille rakennuksille tulisi käyttötarkoitukseen katsomatta antaa kriteeriperustainen avustus ja valtion

7. ILMASTOKESTÄVÄ ASUMINEN JA RAKENTAMINEN

lainantakaasenergiaparannuksiin. Avustuksen saamisen kriteereinä olisivat päästövähennysten toteutuminen sekä laatuvaatimukset, jotka takaavat hyvät sisäilmaolosuhteet sekä rakennusten teknisten järjestelmien tarkoituksenmukaisen toiminnan. Suomen akatemian rahoittaman Smart energy transition -hankkeen mukaan tukikokonaisuus on mahdollista suunnitella valtiolle kustannusneutraaliksi. Suurilta menoilta vältytään, sillä merkittävä osa energiaparannusten kustannuksista palautuu valtiolle verotuloina johtuen hankkeiden mukana kasvavasta työllisyydestä. Tuen jatkuvuus tulee suunnitella ylihallituskautiseksi. Samalla korjaushankkeiden energiatehokkuusvaatimuksia tulee korottaa, jotta energia-asiat eivät unohdu esimerkiksi putkiremontin yhteydessä.

7.3 PRIORISOIDAAN JULKISISSA HANKKEISSA PUURAKENTAMISTA

Metsien käyttötavoilla on ilmaston näkökulmasta selvä ajajärjestys: Paras vaihtoehto on vahvistaa hiilinielua kasvattamalla metsää, toiseksi parhaaksi yltää mekaaninen metsäteollisuus eli pitkäikäisiä puutuotteita valmistava teollisuus. Puurakentaminen osuu tähän kategoriaan. Kolmantena tulee kuiduttava metsäteollisuus eli erilaisten sellu- ja paperituotteiden valmistaminen ja vasta neljäntenä puun energiakäyttö.

Toisin kuin sellu- ja paperiteollisuus, joissa ei muodostu hiilivarastoja, sitovat puurakennusten kaltaiset pitkäikäiset puutuotteet hiiltä pitkään. Puurakentaminen on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi myös sisäilman näkökulmasta. Esimerkiksi päiväkotien ja koulujen kamppaillessa sisäilmaongelmien kanssa on puurakentamisen lisääminen siis paitsi verraten ilmastoystävällistä myös kansanterveydellisesti kannattavaa. Lisäksi pitkäikäisten puutuotteiden tuotannon lisääminen kuiduttavaan metsäteollisuuteen satsaamisen sijaan ohjaa metsien käyttöä ilmastokestävämpään suuntaan ja edesauttaa työllisyyttä.

Puurakentamista lisättäessä on pidettävä huoli siitä, että metsien käytön ajajärjestys säilyy: hiilinielujen vahvistaminen on ensisijaista ja kuiduttavan metsäteollisuuden osuuden on oltava maltillinen. Puurakentamisen ilmastoehdyt katoavat, mikäli sen lisääminen edellyttää hakkuumäärän kasvattamista. Kun metsien käytön ajajärjestys toteutuu, tukee puurakentamisen

priorisointi kuitenkin pitkäikäisten puutuotteiden valmistamista ja ilmastonmuutoksen hillintää. Julkisen sektorin on toimittava suunnannäyttäjänä paitsi puurakentamisen myös energiatehokkuuteen investoinnin ja hajautetun uusiutuvan energian käytössä. Se on sekä hyväksi ilmastolle että järkevää taloudenpitoa. Puurakentamista tulee edistää myös maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) kokonaisuudistuksessa, ja kaavoituksella tulee edistää puurakentamista.

7. ILMASTOKESTÄVÄ ASUMINEN JA RAKENTAMINEN

7.4 TOIMENPIDESUOSITUKSET

- Luovutaan öljystä päälämmönlähteenä vuoteen 2025 mennessä asettamalla öljylämmityksen vaihtamiseen ylihallituskautinen ja jatkuva valtion tuki, joka mahdollistaa investoinnin myös pienituloisille ja kannustaa erityisesti uusiutuviin energialähteisiin perustuviin lämmitysratkaisuihin.
- Myönnetään lämmitystapamuutoksen edellyttämään lainaan valtion takaus.
- Parannetaan jo olemassa olevan rakennuskannan vähäpäästöisyyttä ja energiatehokkuutta.
- Myönnetään kaikille rakennuksille käyttötarkoitukseen katsomatta kriteeriperustainen avustus ja energiaparannuksiin valtion lainantakaus. Kriteereinä tulee olla päästövähennysten toteutuminen, hyvät sisäilmaolosuhteet sekä rakennusten teknisten järjestelmien tarkoituksenmukainen toiminta.
- Korotetaan rakennusten korjaushankkeiden energiatehokkuusvaatimuksia.
- Lisätään puurakentamista julkisissa rakennushankkeissa ja tuetaan siten pitkäikäisten puutuotteiden valmistamista ja ilmastonmuutoksen hillintää pitäen samalla mielessä metsien käytön ajojärjestys.
- Tehdään julkisesta sektorista suunnannäyttävä, joka toimii edelläkävijänä puurakentamisen, energiatehokkuusinvestointien sekä hajautetun uusiutuvan energian käytössä.

8. MILLÄ KAIKKI MAKSETAAN?

KEINOT ILMASTOKRIISIN ratkaisemiseksi ovat olemassa, seuraavaksi ne täytyy toteuttaa. Viimeistään koronan aiheuttaman talouskriisin taltuttamiseksi tehdyt toimet ovat osoittaneet, että yhteiskuntamme kestää suuriakin muutoksia ja kun hätä on akuutti, rahaa kyllä löytyy. Toisin kuin yllättäen koko maailman pysäyttäneen koronakriisin kohdalla, on ilmastonmuutosta mahdollista ehkäistä ennalta ja mitoittaa toimet kauaskantoisiksi niin, että menetettyjen työpaikkojen ja konkurssien sijaan rakennamme kaikille hyvää ja turvallista tulevaisuutta. Ilmastokriisin vastaisiin toimiin on tartuttava päättäväisesti, nopeasti ja oikeudenmukaisesti. Ympäristölle haitallisista tuista on luovuttava ja rahavirrat suunnattava kestäviin kohteisiin. Lasku ilmastokriisiin vastaamisesta ei saa langeta yhteiskunnan heikoimmille, vaan hiilinegatiivisen yhteiskunnan rakentamiseen on osallistettava jokainen – maksukykyensä mukaan. Siksi myös verojärjestelmästä on rakennettava nykyistä oikeudenmukaisempi. Tässä luvussa kerromme, millä tulevaisuusinvestoinnit maksetaan – ja miten ne lopulta maksavat itsensä takaisin.

8.1 OIKEUDENMUKAINEN VEROTUS

Suomessa verot ja veroluonteiset maksut muodostavat yli 80 prosenttia valtion tuloista. Tiivistämällä veropohjaa ja kiristämällä pääomaverotusta keräämme lisätuloja valtion kassaan samaan aikaan, kun tasaamme tuloeroja. Tuloerojen tasaaminen on myös itsessään tärkeä ilmastopoliittinen tavoite, sillä rikkaat käyttävät keskimäärin enemmän luonnon resursseja kuin pienituloiset.

Hiilinegatiivisessa yhteiskunnassa verotuksen pääpaino siirretään työn ja kestävän kuluttamisen verottamisesta pääomatulojen ja varallisuuden verottamiseen. Palkoista ja eläkkeistä maksettava ansiotulovero on progressiivinen, mutta pääomatuloja verotetaan tällä hetkellä 30 prosentin verokannalla 30 000 euroon asti ja sen jälkeen 34 prosenttisesti. Verrattuna ansiotuloihin pienestäkin pääomatulosta maksetaan siis korkeahkoa veroa, kun taas suurten pääomatulojen verotus on hyvinkin kevyttä. Ansio- ja pääomatulojen erillisverotuksesta pitäisikin pidemmällä aikavälillä luopua. Yhdistetty verotus kaikille tuloille tekisi pääomatuloverotuksesta aidosti progressiivista ja hyödyttäisi kaikkia muita kuin suurten pääomatulojen saajia. Samalla on syytä kiristää veroasteikon progressiota, jotta kaikki aidosti osallistuvat reilun siirtymän rahoittamiseen oman maksukykyensä mukaan.

8. MILLÄ KAIKKI MAKSETAAN?

Lyhyellä aikavälillä ensisijaista on tiivistää veropohjaa ja varmistaa, että verovelvollinen ei voi välttää verojen maksua tai keinotekoisesti alentaa omaa veroprosenttiaan. Pelkästään listaamattomien yritysten osinkoverojärjestelmää korjaamalla saataisiin arviolta 350 miljoonan euron lisäpotti valtion kassaan. Listaamattomista yhtiöistä nostetaan huojennettuja osinkoja vuosittain yli 2 miljardia euroa, joista yli 1,5 miljardia on osingonsaajalle verovapaata tuloa. Kyseisestä veronhuojennuksesta hyötyvät pääasiassa rannikkoalueiden hyvätuloiset miehet [9]. Lisäksi tulee säätää muun muassa laki varakkaiden yksityishenkilöiden maastapoistumisverosta sekä vakuutuskuorten verottamisesta. Omaisuuserojen kasvua tulee hillitä myös ottamalla käyttöön uudistettu yleinen varallisuusvero.

Suomen verolainsäädäntö sisältää tällä hetkellä useita porsaanreikiä, joiden avulla kansainvälisesti toimivat yritykset voivat vältellä veroja. Nämä porsaanreiät tulee rahoituspuolelta turvaamiseksi tukkia. Esimerkiksi keinotekoisesti velka- ja korkojärjestelyihin tulee puuttua kiristämällä korkovähennysrajoituksia. Myös pöytälaatikkoyhtiöiden avulla toteutettua verovälttelyä pitää suitsia väliytteisölakia kiristämällä. Veroparatiisitalous nakertaa julkista taloutta ja hyvinvointia kaikkialla maailmassa. Aggressiivisen verosuunnittelun myötä kansainväliset konsernit voivat painaa veroprosenttinsa lähelle nollaa. Haitallisen verokilpailun seurauksena esimerkiksi rikkaiden OECD-maiden keskimääräinen yhtiöveroprosentti on 40 viime vuoden aikana puolittunut 50 prosentista 25 prosenttiin [10]. Suomessa yritysten voitoista maksettavaa yhteisöveroa alennettiin vuonna 2014 20:een prosenttiin. Yhteisöveroa tulee korottaa ja samalla tehdä EU:ssa töitä, jotta jäsenmaat sopivat vähintään 25 prosentin minimitasosta. Lisäksi EU:ssa tulee toimia sen eteen, että yritysverotukselle luodaan uudet globaalit säännöt. EU:n yhteinen yhdistetty yhteisöveropohja olisi tälle hyvä alku.

Valtio voi verotuksen keinoin ohjata myös kulutusta kestävämpään suuntaan. Tämän tyyppisiä tasaveroja kannattaa kuitenkin käyttää harkiten, sillä ne rokottavat pieni- ja keskituloisia suhteellisesti suurituloisia enemmän. Kulutusta ohjaavista veroista saatavia tuottoja tulisikin käyttää niin, että niillä tuetaan siirtymistä vähähiilisiin vaihtoehtoihin.

8.2 YMPÄRISTÖ- JA ILMASTOVIISAS TUKIPOLITIikka

Suomessa olisi tälläkin hetkellä mahdollista kohdentaa 3,6 miljardilla eurolla tukia ympäristön ja ilmaston kannalta nykyistä viisaammin. Ilmastokriisin aikakaudella julkista rahaa ei tule käyttää rakenteisiin, jotka hidastavat päästövähennyksiä tai jopa rohkaisevat fossiilisten energialähteiden käyttöön. Osaa ympäristölle haitallisiksi määritellyistä tuista voidaan perustella sosiaalisilla syillä tai dynaamisilla vaikutuksilla, mutta on selvää, että uudelleen kohdennettavia tukia löytyy runsaasti. Marinin hallitus on sitoutunut

8. MILLÄ KAIKKI MAKSETAAN?

karsimaan verotukia edeltäjiään enemmän. Jo tehtyjen päätösten lisäksi kuluvan hallituskauden aikana tulisi kuitenkin puuttua myös seuraaviin:

Turpeen alempi verokanta maksaa 196 miljoonaa euroa vuodessa. Turpeen energiakäytölle on luotava reilun siirtymän ohjelma, jonka yhtenä elementtinä on turpeen verotuen johdonmukainen ja asteittainen vähentäminen. Kuten tässä ohjelmassa esitetään, verotuen poiston lisäksi lämpölaitoksia ja turvetuotantoalueiden elinkeinorakennetta tulee tukea uusiutumisosuudessa.

Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatio maksaa 78 miljoonaa euroa vuodessa. Niin sanottua päästökauppakompensatiota on perusteltu hiilivuodon riskillä, johon voidaan kuitenkin puuttua kompensatiota tehokkaammin asettamalla hiilitulli EU:n ulkorajoille. Fossiilipäästöjen kustannusten kuittaamisen sijaan valtion tulee auttaa TKI-tuella yrityksiä modernisoimaan tuotantotapojaan.

Maatalouden energiaveronpalautus toisi tuloja 35 miljoonaa euroa vuodessa. Ammattimaiset maataloudenharjoittajat saavat tällä hetkellä energiaveronpalautusta maataloudessa käytetyistä öljytuotteista ja sähköstä. Jos palautuksesta poistettaisiin tuki fossiilisten osalta, vähenisi tuki 21 miljoonalla eurolla ja kannustaisi fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämiseen [11]. Verotuen pienentymisestä vapautuvat varat tulee käyttää tukemaan investointeja hajautettuun uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen maatalouden kiinteistöissä ja työväliseissä.

Yhdistetyn sähkön ja lämmön tuotannon (CHP) alempi verokanta maksaa Suomelle 86 miljoonaa euroa vuodessa. Tällä hetkellä yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sähkön tuotantoon käytetyt polttoaineet ovat verottomia. Lämmön tuotannossa veroa maksetaan luovutetun lämmön perusteella. Tämän seurauksena CHP-laitoksissa käytetyistä polttoainesta maksetaan 40–50 prosenttia vähemmän veroa kuin vastaavista polttoaineista muissa laitoksissa, mikä näkyy erityisesti fossiilisten polttoaineiden alempana verokantana. Hallitus on sitoutunut pienentämään verotukea. Vasemmistoliitto ajaa koko tuen poistamista ja yhdenmukaistamista muiden polttoaineiden verotuksen rinnalla [12].

Dieselpolttoaineen alemman verokannan poisto toisi tuloja 779 miljoonaa euroa vuodessa. Valtion saamien tulojen lisäksi dieselpolttoaineen verotuen poistaminen olisi ympäristöohjaavuuden ja kustannustehokkuuden näkökulmasta tehokas ohjauskeino. Verotuen poistolla taloudelliset vaikutukset voitaisiin jopa ylikompensoida kotitalouksille ja vientiteollisuuden kustannuskilpailukyky heikkenisi ainoastaan hieman. [13] Alemman verokannan poistuessa voidaan myös luopua käyttövoimaverosta. Samaan aikaan pitää kyetä löytämään kestävä ratkaisu myös raskaan liikenteen vaihtoehtoiseksi polttoaineeksi.

Lentovero toisi tuloja 100 miljoonaa euroa vuodessa. Tällä hetkellä lentokoneiden käyttämä lentokerosiini on verovapaata. Suomen tulee liittyä eurooppalaisten

8. MILLÄ KAIKKI MAKSETAAN?

edelläkävijämaiden joukkoon ja säättää matkan pituuteen ja matkustusluokkaan perustuva päästöperustainen lentovero. Alkuvaiheessa se määritetään niin, että veron tuotoksi arvioidaan 100 miljoonaa euroa vuodessa. Polttoaineveron verohelpotusten poistaminen vaatii EU-tason päätöstä ja tulee asettaa pitkän aikavälin tavoitteeksi.

Kilometrikorvausten ylikompensoivan osuuden leikkaaminen toisi tuloja 100 miljoonaa euroa vuodessa. Työnantaja voi maksaa työntekijälle verottomana korvausta, mikäli työntekijä tekee työmatkan omalla autollaan. Mikäli korvaus kattaa työmatkojen lisäksi työmatkojen ulkopuolisia ja työhön liittymättömiä ajomatkoja, puhutaan tuen ylikompensoivasta osuudesta. Ylikompensoiva osuus edistää yksityisautoilua eikä ole etenkään pienituloisten työntekijöiden etujen mukaista, sillä se houkuttelee maksamaan palkkaa korvauksena, jolloin työntekijä jää ilman eläke-etuja ja valtio ilman verotuloja. Tuen suuruus tulee tarkistaa ja ylikompensoivaksi havaittua osuutta leikata aina 100 miljoonaan euroon saakka.

Matkailuautojen käyttövoimaverokannan muutos toisi verotuloja arvioltaan seitsemän miljoonaa euroa vuodessa. Matkailuautot kuuluvat tällä hetkellä samaan käyttövoimaverokantaan kuin pakettiautot. Pakettiautojen alempaa käyttövoimaverokantaa on perusteltu ajoneuvojen ammattikäytöllä, mutta tähän perusteluun ei voida vedota matkailuautojen kohdalla. Matkailuautot

tulisikin siirtää samaan verokantaan henkilöautojen kanssa ja samalla arvioida mahdollisuuksia ulottaa ne autoveron piiriin [14].

8.3 YMPÄRISTÖ- JA ILMASTOKESTÄVÄT INVESTOINNIT

Siirtymä fossiilivapaaseen yhteiskuntaan vaatii valtavia investointeja. Pelkästään EU:ssa on suunnattava vuosittain 180 miljardia euroa enemmän investointeja kestävä kehityksen kohteisiin, jotta EU-alueella päästäisiin Pariisin sopimuksen tavoitteisiin. EU:n vihreän kehityksen ohjelmaan (Green deal) sisältyy tärkeitä avauksia kiertotaloudesta ja vihreistä investoinneista. Ohjelman tavoitteena on varmistaa, että EU on hiilineutraali vuoteen 2050 mennessä. Tätä tavoitetta on kiristettävä vielä huomattavasti samalla, kun ohjelman kasvukeskeisyyttä on kyseenalaistettava, jotta se aidosti tukee reilua siirtymää hiilinegatiiviseen yhteiskuntaan.

Jotta Suomi ja muut EU-maat voivat lähivuosina tehdä välttämättömiä ilmastoinvestointeja, on tarkasteltava kriittisesti myös euroalueen vakaus- ja kasvusopimusta. Sopimuksen mukaan jäsenmaiden alijäämä saa olla korkeintaan kolme prosenttia ja julkinen velka 60 prosenttia suhteessa BKT:hen. Sopimuksen tarkoituksena on varmistaa, etteivät euromaat velkaannu liikaa ja aiheuta alueelle talousongelmia. Käytännössä sopimus tekee kuitenkin mittavista ilmastoinvestoinneista mahdottomia. Silti investoinnit kannattavat – pitkällä tähtäimellä ne maksavat itsensä takaisin.

8. MILLÄ KAIKKI MAKSETAAN?

Koronakriisin aikana sovittiin ensimmäistä kertaa sopimuksen yleisen joustomekanismin aktivoinnista eli budjettikurin höllentämisestä. Jotta koronan aiheuttama talouskriisi saadaan taltutettua, voivat jäsenmaat ottaa niin paljon velkaa kuin haluavat. Ilmastokriisin hillinnässä seuraava vuosikymmen on ratkaiseva, ja siksi tarvitsemme uudet budjettisäännöt myös vihreiden investointien osalta. Nollakorkojen maailmassa velkaantumisen kustannus on pieni ja liiallisesta velkapelottelusta tulee vihdoinkin päästä eroon. Koronaviruksen aiheuttaman talouskriisin vuoksi kaikkien Euroopan maiden velka tulee kasvamaan huomattavasti. Kriisin jälkeen olisikin syytä harkita velkojen mitätöintiä.

Myös kunnilla on ilmastokriisin ratkaisemisessa merkittävä rooli. Jo yli neljännes suomalaisista asuu kunnassa, joka tähtää hiilineutraaliksi vuoteen 2030 mennessä. Kuntien päätökset vaikuttavat energiantuotantoon, kaupunkisuunnitteluun ja liikenteeseen, mutta iso osa kunnista kamppailee heikon taloustilanteen kanssa. Esimerkiksi investoinnit uusiutuvaan energiaan pysähtyvät monesti tarvittavan alkupääoman puutteeseen. Valtion tuleekin luoda kunnille oma ilmastorahasto, josta kunnat voivat saada rahoitusta tärkeisiin ilmastohankkeisiin. Ilmastoinvestointeja tulee arvioida keskipitkän ja pitkän aikavälin tarpeiden mukaan, jolloin ilmastotyön kannalta kriittiset energia- ja liikenneinvestoinnit tulevat kuntien investointikaton ulkopuolelle.

Myös yksityinen sektori tarvitaan mukaan ilmastotalkoisiin ja kiinnostus kestäviä sijoituksia kohtaan kasvaakin kovaa vauhtia. Ongelmaksi on kuitenkin muodostunut, ettei kestävä sijoituskohteen määrittelemiseksi ole yhteisesti sovittuja kriteerejä. EU:n Green deal -rahoituksen luokittelu tuo tähän ensimmäisiä suuntaviivoja. Ympäristö- ja ilmastokestävien rahoituskohteiden lisäksi olisi syytä luokitella ”ruskeat” eli erityisen haitalliset instrumentit, jotta niitä olisi nykyistä helpompi sulkea pois. Suomen varallisuudesta suuri osa on kiinni eläkerahastoissa ja suomalaiset eläkerahastot ovat merkittäviä toimijoita kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla. Eläkerahastojen tuleekin olla edelläkävijöinä ohjaamassa varallisuutensa kohti kestäviä sijoituksia.

Euroopan keskuspankin ja Euroopan investointipankin toimintaa tulee myös ohjata nykyistä kestävämpään suuntaan. Euroopan keskuspankki on vuodesta 2015 alkaen elvyttänyt taloutta lähes kolmella biljoonalla (3 000 miljardilla) eurolla. Rahapoliittinen elvytys, eli keskuspankin luoma uusi raha, on auttanut pitämään euroalueen taloutta pystyssä. Elvytystoimet ovat kuitenkin paisuttaneet omaisuusarvoja ja osa elvytyksestä on suuntautunut ilmaston ja ympäristön kannalta haitallisiin kohteisiin, kuten fossiilienergiayhtiöille. EKP:n rahoitusta tulisikin jatkossa suunnata enemmän työllistäviin ja ympäristön kannalta kestäviin kohteisiin hiilinegatiivisen yhteiskunnan rakentamiseksi. Yhtenä rahoituskeinona voisi toimia malli, jossa Euroopan investointipankki laskisi liikkeelle niin sanottuja vihreitä velkakirjoja, joita Euroopan keskuspankki

8. MILLÄ KAIKKI MAKSETAAN?

sitoutuisi ostamaan jälkimarkkinoilla niin paljon kuin tarve vaatii. Tuotot ohjattaisiin ekologisen jälleenrakennuksen vaatimiin investointeihin koko Euroopassa.

Pitkällä aikavälillä ympäristö- ja ilmastokestävät investoinnit johtavat efektiin, jossa tuotteiden ja kulutuksen päästöt pienenevät ja kuluttajien hiilijalanjäljen sijaan kasvaa hiilikädenjälki, joka mittaa valintojen positiivisia vaikutuksia. Yritykset voivat käyttää hiilikädenjälkeä esimerkiksi markkinoinnissa, viestinnässä ja tuotekehityksen ilmastoystävällisyyden mittaamisessa. Pidemmällä aikavälillä investoinnit luovat myös uusia, vihreitä työpaikkoja – ja siten palvelevat sekä ympäristöä että ihmisiä.

8.4 TOIMENPIDESUOSITUKSET

- Siirretään verotuksen pääpaino työn ja kestävän kuluttamisen verottamisesta pääomatulojen ja varallisuuden verottamiseen. Toteutetaan ekologinen verouudistus, jossa kulutuksen ja tuotannon verotuksessa painotetaan ympäristöhaittoja.
- Luovutaan pitkällä aikavälillä ansio- ja pääomatulojen erillisverotuksesta ja kiristetään progressiota. Veropohjan laajenemisen myötä veroasteikkoa voidaan keventää.
- Korjataan listaamattomien yritysten osinkoverojärjestelmää ja säädetään laki varakkaiden yksityishenkilöiden maastapoistumisverosta sekä vakuutuskuorten verottamisesta.
- Otetaan käyttöön uudistettu yleinen varallisuusvero.
- Puututaan keinotekoisiiin velka- ja korkojärjestelyihin kiristämällä korkovähennysrajoituksia ja suitsitaan pöytälaatikkoyhtiöiden avulla toteutettua verovälttelyä kiristämällä väliyhteisölakia.
- Korotetaan yhteisöveroa ja edistetään EU-tasolla yhteisen ja yhdistetyn yhteisöverokannan käyttöönottoa ja 25 prosentin minimiyhteisöverokantaa.
- Kohdennetaan uudelleen ympäristölle haitallisia verotukia, jotka hidastavat päästövähennyksiä tai rohkaisevat fossiilisten energialähteiden käyttöön luvun 8.2 listauksen mukaisesti.
- Luodaan EU-tasolla uudet budjettisäännöt vihreiden investointien osalta tarkastelemalla kriittisesti vakaus- ja kasvusopimuksen yleistä joustomekanismia ja budjettikuria. Sovitaan euromaiden koronan takia otettujen velkojen mitätöimisestä.
- Luodaan kunnille oma ilmastorahasto rahoittamaan tärkeitä ilmastohankkeita kuntatasolla.

8. MILLÄ KAIKKI MAKSETAAN?

- Varmistetaan, että EU:n kestävien sijoituskohteiden luokittelua kehitetään ja laajennetaan kattamaan myös esimerkiksi sosiaaliset kriteerit sekä ruskeat investoinnit, jotka ovat ilmastonäkökulmasta erityisen haitalliset.
- Tehdään eläkerahastoista edelläkävijöitä ohjaamaan varallisuutta kohti kestäviä sijoituksia.
- Ohjataan Euroopan keskuspankin ja Euroopan investointipankin toimintaa jatkossa kestävämpään suuntaan priorisoimalla elvytystoimissa työllistäviä ja ympäristön kannalta kestäviä kohteita.

SANASTO

BIOKAASU

Biokaasun tuotantoon soveltuvat useat erilaiset bioperäiset raaka-aineet, kuten jäteveden puhdistamoiden liete, peltobiomassat, tuotantoeläinten lanta sekä syntypaikkalajiteltu biojäte. Biokaasua muodostuu, kun erilaiset mikrobit hajottavat orgaanista ainesta hapettomissa olosuhteissa. Hajotuksen tuloksena syntyy metaania sisältävää biokaasua sekä lannoitekäyttöön soveltuvaa orgaanista mädätysjäännöstä. Biokaasua voidaan käyttää uusiutuvana biopolttoaineena sähkön ja lämmön tuotannossa sekä jalostettuna liikennekaasuna.

BIOPOLTTOAINE

Biopolttoainetta valmistetaan biomassasta eli eloperäisestä aineesta. Biomassasta voidaan jalostaa polttoainetta kuten bioetanolia tai biodieseliä. Biopolttoaineesta saatavaa energiaa kutsutaan bioenergiaksi. Kun biopolttoainetta tuotetaan eri alojen jätteistä ja sivuvirroista, on tuotanto kiertotalouden periaatteiden mukaista.

DEMONSTRAATIOTUKI

Demonstraatituki on tapa korvata suurten energiateknologioiden kuten merituulivoiman rakentamisen korkeita kustannuksia.

FOSSIILITUKI

Fossiilituilla tarkoitetaan uusiutumattomalle energialle kuten hiilelle, öljylle ja maakaasulle annettavia tukiaisia. Fossiilituet kiihdyttävät ilmastonmuutosta, mutta myös syventävät köyhyyttä, pilaavat ympäristöä ja vaarantavat ihmisten terveyden.

FOSSIILISET ENERGIALÄHTEET

Fossiilisia energialähteitä ovat hiili, maakaasu, turve sekä öljy. Ne ovat syntyneet satoja miljoonia vuosia sitten kasvien ja merieliöiden lahotessa veden alle. Kasvit ovat hajonneet hapettomassa tilassa ja muuttuneet turpeeksi. Öljy ja kaasu ovat syntyneet merieliöiden jäännöksistä. Ainoa Suomesta löytyvä fossiilinen polttoaine on turve. Fossiiliset polttoaineet ovat kaikki uusiutumattomia eli ehtyviä luonnonvaroja. Niiden polttaminen tuottaa ilmastonmuutosta kiihdyttävää hiilidioksidia, minkä vuoksi niiden käytöstä pitäisi luopua.

HIILIJALANJÄLKI

Hiilijalanjäljellä tarkoitetaan ihmisen toiminnasta aiheutuvia hiilidioksidipäästöjä. Hiilijalanjälki voidaan määrittää kotitaloudelle, yritykselle, organisaatiolle, toiminnalle tai tuotteelle.

HIILINEGATIIVISUUS

Negatiivisilla päästöillä tarkoitetaan sitä, että hiilidioksidia sidotaan pois ilmakehästä enemmän kuin päästetään sinne. Negatiivisia päästöjä voidaan saada aikaan vahvistamalla luonnon omia keinoja hiilen sidontaan tai vaihtoehtoisesti poistamalla hiilidioksidia ilmakehästä teknologian avulla. Vasemmistoliitto tavoittelee niin sanottua nettohiilinegatiivista Suomea 2030-luvun alkuun mennessä.

HIILINEUTRAALIUS

Yleisesti hiilineutraaliudella tarkoitetaan sitä, että hiilidioksidipäästöjä tuotetaan korkeintaan sen verran kuin niitä pystytään sitomaan ilmakehästä hiilinieluihin. Hiilineutraalin yhteiskunnan, tuotteen tai systeemin hiilijalanjälki on koko elinkaaren ajalta nolla. Nollapäästöjen saavuttamiseksi kaikki maailman kasvihuonekaasupäästöt on siis kyettävä ottamaan talteen.

HIILINIELU

Hiilinielu on prosessi, joka poistaa hiiltä ilmakehästä. Jos hiilivarasto muualla kuin ilmakehässä kasvaa, toimii kyseinen varasto hiilinieluna. Kun puut kasvavat, tapahtuu hiilen sidontaa. Hiilinieluna metsät toimivat kuitenkin vasta, kun metsien hiilivarasto kasvaa. Tämä edellyttää sitä, että puuston kasvu sitoo enemmän hiiltä kuin mitä hakkuut ja lahoaminen vapauttavat. Jos nämä tekijät ovat tasapainossa, metsien hiilivarasto pysyy vakiona ja nielu on nolla. Hyvässä kasvuiässä olevien metsien hiilinielu on usein suurempi kuin vanhoissa metsissä, joissa hiilivarasto voi kuitenkin olla moninkertainen nuoriin metsiin verrattuna.

HIILIOSINKO

Hiiliosinko on tapa vähentää ilmastopäästöjä tavalla, joka on mahdollisimman oikeudenmukainen. Hiiliosingolla voidaan kompensoida keski- ja pienituloisille päästöverojen korotuksia jakamalla verotuotot tasasuuruksena summana kuukausittain takaisin kansalaisille. Järjestelmän avulla suuripäästöiset tuotteet ja palvelut muuttuvat kalliimmiksi ja vähäpäästöiset edullisemmiksi. Tämä parantaisi pieni- ja keskituloisten perheiden toimeentuloa. Valtaosa väestöstä saisi hiiliosinkona enemmän tuloja kuin tuotteiden hintojen kallistuminen hiilimaksun seurauksena heille maksaisi.

HIILITULLI

Hiilitulli on maksu, joka voidaan periä tuotteista, jotka tulevat maista, joissa ei ole käytössä kasviuonekaasupäästöjä hinnoittelevaa verotusta. Tällaisia olisivat tietyt energiantensiiviset tuotteet kuten teräs. Hiilitullin tarkoitus on tasata puntteja eurooppalaisen tuotannon ja suuremmilla päästöillä tuotetun tuontitavaran välillä. Tullimaksu vastaisi sitä lisähintaa, jonka eurooppalainen valmistaja on joutunut maksamaan päästökaupan vuoksi.

HIILIVARASTO

Metsät ovat suuri hiilivarasto. Kasvaessaan puut sitovat hiiltä, josta osa päättyy maaperään, osa vapautuu puun lahotessa ilmakehään ja osa korjataan metsästä hakkuissa. Pieni osa metsästä korjatusta hiilestä säilyy puutuotteissa pitkään.

HIILIVILJELY

Hiiliviljely tarkoittaa sellaisia viljelystapoja ja -toimenpiteitä, jotka lisäävät hiilen varastoitumista maaperään. Hiiliviljelyn edistäminen vähentää maatalouden kasviuonepäästöjä.

HIILIVUOTO

Hiilivuoto on ilmiö, jossa teollisuustuotantoa ja sen mukana päästöjä siirtyy maihin, joissa ilmastokustannukset ovat Eurooppaa pienemmät. Hiilivuodon seurauksena EU:n päästöt voivat pienentyä, mutta maailmanlaajuisesti päästöt voivat kasvaa.

KASVIHUONEKAASU

Kasviuonekaasu on kaasu, joka toimii kuten kasviuoneen lasi – se imee itseensä maan pinnasta heijastuvaa auringon lämpösäteilyä, sitoo sen ilmakehään ja estää sen pääsyn takaisin avaruuteen. Tämä tapahtumaketju on kasviuoneilmiön pääasiallinen syy, ja sen ansiosta maapallon lämpötila pysyy riittävän korkeana, jotta planeetallamme voi olla elämää. Kasviuonekaasuja on ilmakehässä luontaisesti, mutta ihmisen toiminta lisää niiden määrää runsaasti. Sen seurauksena kasviuoneilmiö voimistuu ja maapallo lämpenee. Yleisin ilmakehään päästetty kasviuonekaasu on hiilidioksidi.

KEROSIINIVERO

Siinä, missä sähköä, fossiilisia ja biopolttoaineita verotetaan, on lentopolttoaineena käytettävä kerosiini verotonta. Koko EU:n kattava kerosiinivero toisi lentoliikenteen verotuksen suhteen samalle viivalle muiden liikennemuotojen kanssa ja leikkaisi lentosektorin kasviuonepäästöjä.

KIERTOTALOUS

Kiertotalous on talousmalli, jossa ei tuoteta jatkuvasti lisää tavaroita, vaan kulutus perustuu omistamisen sijaan palveluiden käyttämiseen: jakamiseen, vuokraamiseen ja kierrättämiseen. Siinä materiaaleihin sitoutunut arvo säilyy mahdollisimman pitkään yhteiskunnassa. Kiertotalouden periaatteiden mukaan esimerkiksi käytöstä poistetuista t-paidoista valmistetaan uusia. Kiertotaloudessa talouskasvu ei ole riippuvainen luonnonvarojen kulutuksesta.

LINEAARINEN PÄÄSTÖVÄHENNYSKERROIN

Lineaarinen päästövähennyskerroin on EU:n päästökauppajärjestelmään luotu mekanismi, jota säätämällä varmistetaan, että järjestelmän päästöt vähenevät tavoitteiden mukaisesti.

MAAS

MaaS tulee sanoista Mobility as a Service ja tarkoittaa liikkumista palveluna. MaaS-palvelujen keskiössä on liikennevälineen sijasta liikkuja, joka voi teknologiaa kuten mobiilisovellusta hyödyntämällä valita itselleen helpoimman ja nopeimman liikkumistavan. Jotta MaaS-palvelut toimisivat reilun siirtymän periaatteen mukaisesti, tulee niiden kehittämisessä huomioida liikenteen päästöt sekä palveluiden saavutettavuus tasa-arvonäkökulmasta.

MARKKINAVAKAUSMEKANISMI

Markkinavakausmekanismi siirtää ylimääräisiä päästöoikeuksia reserviin, jolloin markkinoilla olevien päästöoikeuksien määrä laskee ja hinnalle tulee nousupaineita.

MYÖTÄMÄÄRÄMISOIKEUS

Myötämääräämisoikeus turvaisi heikomman osapuolen neuvotteluaseman riitatilanteissa: mikäli työehtojen ja sopimusten tulkinnassa ilmenisi ristiriitoja työnantajan ja työntekijän välillä, edellyttäisi myötämääräämisoikeus tulkitsemaan tilannetta työntekijän edun mukaan, kunnes riidan käsittely on saatu päätökseen.

PARIISIN SOPIMUS

Pariisin sopimus on oikeudellisesti sitova maailmanlaajuinen ilmastopuolustus, jonka tavoite on pitää maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle kahdessa asteessa. Pariisin sopimus solmittiin vuoden 2015 lopulla Pariisin ilmastokokouksessa, ja se astui voimaan marraskuussa 2016.

PÄÄSTÖKATTO

Päästökatto takaa, ettei päästöjen kokonaistaso ylity. EU:n päästökauppajärjestelmässä jäsenmailla ei ole omia päästövähennystavoitteita vaan yksi EU-tasolla asetettu tavoite. Päästökatto määrittyy sen pohjalta.

PÄÄSTÖKAUPPA

Päästökauppa on EU:n ympäristöpoliittinen instrumentti, jossa yritykset ja laitokset käyvät kauppaa päästöihin oikeuttavilla yksiköillä. Näin saastuttavalle taloudelliselle toiminnalle muodostuu hinta. Päästöoikeuksia voi ostaa ja myydä kuten osakkeita. Jos päästöt ylittävät oikeuksien määrän, oikeuksia on ostettava. Vastaavasti jos päästöjä syntyy vähemmän kuin oikeudet sallivat, voi ylimääräiset oikeudet myydä. Optimaalisesti toimiessaan päästökauppa ohjaa vähentämään päästöjä siellä missä se on kustannustehokkainta.

PÄÄSTÖKAUPPAKOMPENSAATIO

Päästökauppakompensaatio on keino vähentää yhdellä sektorilla tuotettuja päästöjä vähentämällä niitä muualla. Kompensointia voidaan tehdä esimerkiksi investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, energiatehokkuuteen tai muihin puhtaisiin ja vähähiilisiin teknologioihin. EU:n päästökauppajärjestelmä on esimerkki hiilidioksidipäästöjen kompensoimisesta.

PÄÄSTÖOIKEUKSIEN ILMAISJAKO

Ilmaisjako tarkoittaa päästöoikeuksien jakamista maksuttomasti teollisuudelle ja kaukolämpölaitoksille. Ilmaisjakojen on todettu hidastavan yritysten päästövähennystoimenpiteitä, minkä vuoksi niistä pitäisi luopua.

LÄHDEVIITTEET

- [1] https://vnk.fi/documents/10616/2009122/25_Kiertotalous+Suomessa.pdf/5a942ae7-9ec8-4b54-a079-f99c8ba2f8f1/25_Kiertotalous+Suumessa.pdf?version=1.0, s. 54. Selvityksen mukaiset kiertotaloustoimet loisivat 5000 uutta työpaikkaa vuoteen 2030 mennessä. Selvityksessä todetaan myös, että arviointi pohjautuu hyvin suppean kiertotalouden toimenpidekokonaisuuteen, eikä se tuo esiin kiertotalouden koko potentiaalia.
- [2] Vaikka päästöyksiköiden hinnan nousu on viime vuosina ollut kasvava trendi, on kuitenkin huomioitava, että kevään 2020 koronakriisi laski hintoja huomattavasti. Tämä on yksi esimerkki siitä, miksi järjestelmää tulee vahvistaa ulkoisten shokkien varalta.
- [3] https://www.sgr.org.uk/sites/default/files/2019-07/SGR_Military-carbon-bootprint_London19.pdf
- [4] [https://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2020&lang=-fi&maindoc=/2020/tae/hallituksenEsitys/hallituksenEsitys.xml&opennode=0:1:3:67:](https://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2020&lang=-fi&maindoc=/2020/tae/hallituksenEsitys/hallituksenEsitys.xml&opennode=0:1:3:67)
- [5] <https://www.artsequal.fi/documents/14230/0/Koulu+kulttuurikeskus+PB/6539bc7d-4c69-4d62-a90f-91a0d12f8e6b>, s. 1
- [6] https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2019/09/LULUCF-asetus-ja-metsien-vertailutaso_final.pdf, s. 1
- [7] <https://www.aalto.fi/fi/uutiset/kaukolampo-voidaan-tuottaa-taysin-ilman-fossiilisia-polttoaineita-myos-helsingissa>
- [8] <http://smartenergytransition.fi/fi/hallitusohjelmalla-vauhtia-rakennusten-puhtaisiin-energiaratkaisuihin/>
- [9] <https://finnwatch.org/fi/uutiset/709-hyvaetuloiset-miehet-hyoety-vaet-eniten-listaamattomien-yhtioiden-osinkoverotuksesta>
- [10] https://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2013/04/Ten_Reasons_Full_Report.pdf

- [11] <https://tem.fi/documents/1410877/2132296/Yritystukien+v%C3%A4henmisty%252525252525C3%252525252525A4mistry%252525252525C3%252525252525B6ryhm%252525252525C3%252525252525A4n+loppuraportti/195b959e-2d52-34c2-7610-751c33c4c5e3?version=1.0&previewFileIndex=>, s. 7
- [12] <https://www.vttresearch.com/sites/default/files/pdf/technology/2019/T359.pdf>, s. 88
- [13] https://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp;jsessionid=C617F2D97FB-8880B4B0692376A90C674?year=2020&lang=fi&maindoc=/2020/tae/valtiovarainministerionKanta/valtiovarainministerionKanta.xml&opennode=0:1:245:967:1041:1047: ja https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161336/TEM_5_2019_Kuljetustuen%20kehittaminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- [14] <https://tem.fi/documents/1410877/2132296/Yritystukien+v%C3%A4henmisty%252525252525C3%252525252525A4henmisty%252525252525C3%252525252525B6ryhm%252525252525C3%252525252525A4n+loppuraportti/195b959e-2d52-34c2-7610-751c33c4c5e3?version=1.0&previewFileIndex=>, s. 10 & s. 15

vasemmisto